

SLAVKO ZLATIĆ: HRVATSKI SKLADATELJI U CIKLUSU RADIJSKIH EMISIJA „RAZVOJ MUZIKE JUGOSLAVENSKIH NARODA OD POČETAKA DO DANAS“

Zgrablić, Daniela

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:649659>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
MUZIČKA AKADEMIJA U PULI
ODSJEK STUDIJA GLAZBENE PEDAGOGIJE

DANIELA ZGRABLIĆ

**SLAVKO ZLATIĆ: HRVATSKI SKLADATELJI U CIKLUSU RADIJSKIH EMISIJA
„RAZVOJ MUZIKE JUGOSLAVENSKIH NARODA OD POČETAKA DO DANAS“**

Završni rad

Pula, 2020. godine

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

MUZIČKA AKADEMIJA U PULI
ODSJEK STUDIJA GLAZBENE PEDAGOGIJE

DANIELA ZGRABLIĆ

**SLAVKO ZLATIĆ: HRVATSKI SKLADATELJI U CIKLUSU RADIJSKIH EMISIJA
„RAZVOJ MUZIKE JUGOSLAVENSKIH NARODA OD POČETAKA DO DANAS“**

Završni rad

JMBAG: 0299010489, redovita studentica

Studijski smjer: Glazbena pedagogija

Predmet: Povijest hrvatske glazbe

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Znanost o umjetnosti

Znanstvena grana: Muzikologija i etnomuzikologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Lada Duraković

Pula, rujan 2020. godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Daniela Zgrablić, kandidatkinja za prvostupnicu studija Glazbene pedagogije, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Daniela Zgrablić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom SLAVKO ZLATIĆ: HRVATSKI SKLADATELJI U CIKLUSU RADIJSKIH EMISIJA „RAZVOJ MUZIKE JUGOSLAVENSKIH NARODA OD POČETAKA DO DANAS“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1.	UVOD	1
2.	Značajke radijskih emisija Slavka Zlatića.	3
2.1.	Hrvatska glazba u renesansi: Andrija Motovunjanin.....	6
2.2.	Hrvatska glazba u baroku: Vinko Jelić i Ivan Lukačić.	7
2.3.	Hrvatska glazba u klasicizmu: Ivan Mane Jarnović i Luka Sorkočević.	9
2.4.	Hrvatska glazba u 19 stoljeću, romantizam i ilirski pokret: Vatroslav Lisinski i Ivan Padovec.....	12
2.5.	Hrvatska glazba u Zajčevo doba: Ivan pl. Zajc.	15
2.6.	Hrvatska glazba u 20. stoljeću	16
2.6.1.	Slavko Zlatić o Dobroniću	17
2.6.2.	Slavko Zlatić o Blagoju Bersi	18
2.6.3.	Slavko Zlatić o Baranoviću	19
2.6.4.	Slavko Zlatić o Grgoševiću	20
2.6.5.	Slavko Zlatić o I.Matetiću Ronjgovu	20
2.6.6.	Slavko Zlatić o Jakovu Gotovcu	21
2.6.7.	Slavko Zlatić o Josipu Slavenskom	22
2.6.8.	Slavko Zlatić o Borisu Papandopulu	23
2.6.9.	Slavko Zlatić o Milu Cipri	24
2.6.10.	Slavko Zlatić o Ivanu Brkanoviću	25
2.6.11.	Slavko Zlatić o Natku Devčiću.....	26
2.6.12.	Slavko Zlatić o Rudolfu Matzu	27
2.6.13.	Slavko Zlatić o Božidar Kuncu	28
2.6.14.	Slavko Zlatić o Stjepanu Šuleku	29
2.6.15.	Slavko Zlatić o Ivi Lhotki -Kalinskom.....	30
2.6.16.	Slavko Zlatić o Nikoli Hercigonji	31
2.6.17.	Slavko Zlatić o Brunu Bjelinskom	32
2.6.18.	Slavko Zlatić o Branimiru Sakaču	34
3.	ZAKLJUČAK.....	35
4.	POPIS LITERATURE.....	36
5.	SAŽETAK.....	38

1. UVOD

U ovom radu поблиže ćemo predstaviti promišljanja Slavka Zlatića o pojedinim hrvatskim skladateljima i njihovim djelima, koje je izložio u svojim radijskim emisijama pod nazivom *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas*. Emisije su emitirane u vremenskom razdoblju od 3.9.1971. do 7.7.1972., svakog petka u 15 i 30, na ondašnjoj područnoj radio stanici Pula, Radio-televizije Zagreb (danas HRT, Radio Pula).

Tijekom više od pola stoljeća duge glazbeničke karijere Slavko Zlatić angažirao se na različitim područjima. Bio je skladatelj, dirigent i pedagog po obrazovanju i zanimanju, a kulturni radnik po poimanju vlastite uloge u društvu. Rođen je 1. lipnja 1910. u Sovinjaku (selo smješteno u kanjonu rijeke Mirne na Buzeštini), a umro u Puli, 27. listopada 1993. godine. Studij glazbe započeo je na konzervatoriju „Giuseppe Tartini“ u Trstu, a kompoziciju je diplomirao 1934. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Blagoja Berse. Nakon diplome zaposlio se 1937. u Sušaku, djelovao je kao gradski kapelnik i ravnatelj glazbene škole te dirigent orkestra Glazbenoga društva i Pjevačkoga zbora „Jeka s Jadrana“. Godine 1941. otišao je u Zagreb, gdje je nastavio s radom na ondašnjemu Hrvatskom državnom konzervatoriju te preuzeo vodstvo Hrvatskog pjevačkog udruženja „Lisinski“. U ratnim godinama bio je dirigent zbora Centralne kazališne družine ZAVNOH-a. U prvome poratnom razdoblju kratko je vrijeme radio u Rijeci, a zatim 1946. prelazi u Zagreb, gdje djeluje kao dirigent Zbora radiotelevizije, glazbeni urednik Radio Zagreba te profesor dirigiranja na Muzičkoj akademiji. U Istru se zauvijek vraća 1965. godine. U Puli djeluje kao ravnatelj Glazbene škole Ivana Matetića Ronjgova, znanstveni suradnik etnomuzikolog Sjevernojadranskoga instituta JAZU te predaje na ondašnjoj Pedagoškoj akademiji. Od 1965. pa do 1985. studente poučava u nekoliko glazbenih disciplina. Na studiju koji je danas prerastao u studij Glazbene pedagogije na Muzičkoj akademiji, vodi muzikološke i etnomuzikološke kolegije (Povijest glazbe, Poznavanje literature, Folklor), glazbeno teorijske predmete (Glazbeni oblici) te Dirigiranje i Sviranje partitura. Veliko znanje iz tih područja prenosi studentima u svojim predavanjima:

“Prof. Zlatić je imao toliko znanja da je odskakao od ostalih profesora. Predavao je tako da smo se mi studenti međusobno dogovorili da naučimo povijest glazbe iz Andreisove knjige¹ da bismo ga uopće mogli pratiti. Proučili smo sve sami, čitali

¹ Riječ je o udžbenicima *Povijest glazbe* Josipa Andreisa.

smo si međusobno, da bi mogli razumjeti predavanja, jer on je 'skakao', sve je povezivao. To je sve bilo predivno, ali morao si imati predznanje.”²

Nakon preseljenja u Pulu, Zlatićeva se glazbeno -publicistička produkcija uglavnom usredotočuje na tradicijsku glazbu Istre i Primorja. Rad u pulskoj ispostavi riječkoga Sjevernojadranskog instituta JAZU usmjeravao je njegov stručni i publicistički interes prema tradicijskoj glazbi. Trudio se unaprjeđivati glazbeni amaterizam, a narodni običaji, glazba iz naroda i njezina prošlost bili su mu trajna inspiracija. Tradicijska je glazba bila i dijelom njegova pedagoškoga rada. U svojim kontaktima s nastavnicima glazbenoga odgoja, a i u drugim sličnim prilikama, uvijek se zalagao za povezanost nastave glazbenoga odgoja sa zavičajnom glazbom te upozoravao na važnost upoznavanja djece s narodnom pjesmom i svirkom užega zavičaja. Vlastitim primjerom pokazivao je nastavnicima mogućnosti povezivanja nastave s tradicijskom glazbom u okviru zbornoga pjevanja, i sam pišući mnoga zborna djela namijenjena djeci, a temeljena na istarskim folklornim ishodištima.³ Opisujući rad sa studentima na kolegiju Etnomuzikologija, isticao je da obrađuje glazbeni folklor cijeloga svijeta:

„[...] a dosta temeljito našu zemlju, pogotovo Istre i Primorja. Tu i postizemo neke rezultate, sa kojima sam jako zadovoljan. Mislim da radim nešto što je samo po sebi razumljivo: ja samo otvaram oči i uši tim mladim ljudima pa čim uvide u čemu je bogatstvo i što se može napraviti, 'grizu' svi od reda. To mi je drago, jer vidim da moje nastojanje ostavlja trag i da ne radim zalud.”⁴

Studenti su taj trud promicanja tradicijske glazbe izuzetno cijenili:

“Pokazivao je vrsno poznavanje folklor, tu mislim prvenstveno na cjelokupni europski folklor s naglaskom na istarski folklor, dakle na istarsko-primorsku ljestvicu [...] i na manifestacije istarske glazbe koji su se održavale od Krka, Rijeke, Primorja, pa do 'Kanta'⁵ i slično. Mogli ste od njega naučiti ono što u

² Svjedočenje u sklopu studentskog projekta *Zlatić i mi*. Projekt je realiziran u zimskom semestru ak.god. 2018./19. na Odsjeku za glazbenu pedagogiju Muzičke akademije u sklopu kolegija Poznavanje glazbene literature (nositeljica kolegija izv. prof. dr. Lada Duraković). Osmislile su ga i prezentirale na Danima akademije 2019. godine Antonella Mendiković Đukić, Ilona Kos i Valentina Nekić Ivanov. Izjavu je dala M. B. H., bivša studentica Slavka Zlatića.

³ Hajdarović Vera: O pedagoškom djelu Slavka Zlatića, *Radovi*, Pula: Pedagoški fakultet u Rijeci, OOUR Znanstveno-nastavne djelatnosti Pula, 1986.

⁴ Izjava Slavka Zlatića iz 1972. godine, Hrvatski radio. Korišteno u sklopu studentskog projekta *Zlatić i mi* (vidi bilješku 2).

⁵ Zborska manifestacija *Naš kanat je lip*, koja se održava u Poreču u lipnju svake godine.

knjigama ne možete naći. [...] On nam je davao informacije koje niste mogli pročitati niti bi vam ih itko dao. Tu je bio nesebičan. Nije, tako da kažem, stvari držao za sebe [...] htio je, naprotiv, da studenti nauče što više.”⁶

Posebnost netemperirane istarske ljestvice bila je osnovni pokretač stvaralaštva Slavka Zlatića, koji je već u djetinjstvu pokazivao veliko zanimanje za narodne instrumente i melodije. Njegov opus broji oko 120 skladbi. Područje njegova rada pretežno su manji oblici: zborni radovi, popijevke za solo glasove uz glasovir te komorne i kraće orkestralne skladbe, od kojih valja istaknuti *Balun* za obou, engleski rog, alt-saksofon i fagot (1936), *Tri simfonijska plesa* za komorni orkestar (1934–39), *Istarsku suitu* za mješoviti zbor (1934), kantatu *Grudo Motovunska* (1945), *Duhački kvintet* (1936., revidiran 1950) i *Pazinska zvona* za orkestar (1975).⁷

Na Radio Puli, ondašnjoj područnoj stanici Radio Zagreba, uređivao je i vodio cikluse emisija ozbiljne glazbe *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas*, *Muzička putovanja*, *Razvoj opere* te ciklus na talijanskom jeziku *Grandi cantanti d'opera*. U emisijama *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* Zlatić govorio je o skladateljima svih područja tadašnje Jugoslavije, no mi ćemo se, u ovome radu zadržati samo na skladateljima koji su barem jednim djelom svoga života živjeli i djelovali u Hrvatskoj.

2. Značajke radijskih emisija Slavka Zlatića

Slavko se Zlatić pored svih svojih brojnih obveza prihvatio zadatka popularizacije tzv. ozbiljne/umjetničke glazbe. Želio je upoznati širu publiku tadašnje Jugoslavije sa njezinim hvalevrijednim autorima i skladbama.

Tom se djelatnošću bavio u Zagrebu i nastavio u Puli. Sam je sastavljao emisije koje su na rasporedu zagrebačke radiostanice ostale punih 35 godina. Bile su koncipirane tako da tijekom određene sezone obuhvate široki dijapazon glazbenih

⁶ Vidi bilješku 2. Izjavu je dao B. V., bivši student Slavka Zlatića.

⁷ Detaljnije na mrežnim stranicama <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=3099> (23.7.2020); Lada Duraković, Antonella Mendiković Đukić, Valentina Nekić Ivanov: *Iz povijesti visokoškolskog studija glazbe u Puli: angažman Slavka Zlatića na Pedagoškoj akademiji/Pedagoškom fakultetu. Anali za povijest odgoja*, 18/2020, 47- 59. O Slavku Zlatiću vidi više npr.: Andrija Tomašek, *Kronika života i rada*, Poreč 1985; Ivana Paula Gortan Carlin (ur): *Slavko Zlatić: 100. obljetnica rođenja / 100mo anniversario della nascita*, Novigrad: Katedra Čakavskog sabora za glazbu, 2014.

žarišta i stilova. U povijesti zagrebačke Radio stanice, odnosno Hrvatskoga radija veliki je značaj odigrala Zlatićeva radio emisije pod naslovom: *Muzika i mi* koja je kasnije preimenovana u *Riječ je o muzici*. Sam je Zlatić potrebu emitiranja tih emisija objašnjavao ovako:

„Smatram da je akcija okupljanja i obrazovanja širokih slojeva muzičke publike veoma važan i odgovoran zadatak, i da je nastojanje društva prijatelja muzike oko širenja muzičke kulture veoma vrijedna i korisna djelatnost, pa ću rado u razgovorima što ću ih voditi s vama tijekom ove emisije pridonijeti upoznavanju djela, autora i zbivanja u našoj muzici.“⁸

Ovdje priložena njegova izjava govori nam o tome koliko su radijske emisije za njega bile važne. One su predstavljale izvrstan medij putem kojeg je mogao zadovoljiti svoju težnju da pridonese svojem društvu i sredini u kojoj je živio i radio. Dakako treba uzeti u obzir da je u ono vrijeme priličan napor predstavljalo i savladavanje brojnih poteškoća i izazova u realizaciji glazbenih emisija - od dobrog poznavanja fundusa fonoteke Radija, opreznog služenja starim pločama (od šelaka i decelita) ne baš najbolje kvalitete, do potrebe da, u nedostatku snimaka, za pojedine emisije posuđuje materijale od drugih radio stanica ili iz različitih čitaonica, a ponekad i iz privatnih zbirki.

„Posebno je zadovoljstvo pričinjalo profesoru Zlatiću i to što su ga po glasu prepoznavali ljudi u gradu, na Sljemenu kamo je nedjeljom odlazio, u vlaku, na Ohridu ili u Mariboru. U to vrijeme morao je iščitavati čitave biblioteke, a morao se ponekad, pomoću rječnika, služiti jezicima koje nije poznao [...]. Način izlaganja Slavka Zlatića, njegov sonorni bas, sugestivnost izražaja i nadasve jasna dikcija ubrzo privukoše slušateljstvo kojemu je Prvi program Radio Zagreba postao najpouzdaniji izvor informacija, obrazovanja i dakako zabave.“⁹

Nakon Zlatićevog preseljenja u Istru, 3.rujna 1971. u 15 sati i 30 minuta u programu Radio Pule inaugurirana je prva od ukupno 43 emisija iz ciklusa *Razvoj muzike*

⁸ Branko Polić: Slavko Zlatić - *Muzika i mi*. Zbornik radova s Trećeg međunarodnog muzikološkog skupa: *Glazbeno obrazovanje u Istri tijekom stoljeća - u spomen Slavka Zlatića*, ur. Ivana Paula Gortan Carlin, Novigrad: Pučko otvoreno učilište, 77-82.

⁹ Isto.

jugoslavenskih naroda od početaka do danas. Bio je to zapravo prvi pokušaj da se u programima radio - postaja predstavi povijesni slijed glazbene umjetnosti u bivšoj državi. Svrha ovih emisija, prema Zlatićevim riječima, nije bila u tome da slušatelji putem nje nauče povijest domaće glazbe, već da ih se upozna s onim osobnostima i onim djelima koja su u razvoju te povijesti značajna.

„Zlatić ne nameće vlastite stavove, ne implicira odgovore, ne nudi rješenja, već slušatelje postavlja pred zapravo najizazovnije zadaće, predstavlja im fragmente najboljih uradaka i prepušta vlastitoj procjeni. Zadržava se tako tijekom ciklusa samo kod onih skladatelja i djela koja su odoljela filteru vremena i koja svojom kvalitetom ulaze u opću riznicu svjetske glazbe, bez obzira na to koliko je ona u svijetu priznata, drugim riječima, cilj mu je upoznati slušatelje sa svime što predstavlja dotadašnji jugoslavenski doprinos svjetskoj glazbenoj kulturi i glazbu, čija se umjetnička vrijednost, kaže autor emisija, procjenjuje objektivnim, univerzalnim kriterijima.“¹⁰

Hrvatski skladatelji koje je Slavko Zlatić obrađivao u svojim emisijama *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas*, a o kojima će biti riječi u ovom radu su Andrija Motovunjanin (Andrea Antico da Montona), Ivan Lukačić, Vinko Jelić, Luka Sorkočević, Ivan Mane Jarnović, Vatroslav Lisinski, Ivan Padovec, Ivan pl.Zajc, Antun Dobronić, Blagoje Bersa, Krešimir Baranović, Zlatko Grgošević, Ivan Matetić Ronjgov, Jakov Gotovac, Josip Štolcer - Slavenski, Boris Papandopulo, Milo Cipra, Ivan Brkanović, Natko Devčić, Rudolf Matz, Božidar Kunc, Stjepan Šulek, Ivo Lhotka - Kalinski, Nikola Hercigonja, Bruno Bjelinski i Branimir Sakač.

Iz razdoblja renesanse Zlatić je odabrao jednog skladatelja, iz baroka, klasicizma i romantizma/ilirskog pokreta po dvojicu, iz tzv. Zajčevog razdoblja jednog, dok je iz bogatog stvaralaštva autora koji su djelovali u 20. stoljeću zastupljeno 18 skladatelja, među kojima su mnogi s kojima je Zlatić i osobno prijateljevao.

¹⁰ Lada Duraković: Slavko Zlatić- radijska promišljanja glazbe, Prvi međunarodni muzikološki skup *U znaku Carlote Grisi* ; Primo convegno internazionale di musicologia *In omaggio a Carlotta Grisi* (1st International Musicological Symposium *In the sign of Carlotta Grisi*) ur. Ivana Paula Gortan Carlin, Novigrad: Pučko otvoreno učilište, 1999, 181-200.

Uz kratke informacije o razdobljima u kojima su spomenuti skladatelji djelovali, dat ćemo uvid u ono što doznajemo iz Zlatičevih emisija o njima i o njihovom stvaralaštvu.

2.1. Hrvatska glazba u renesansi: Andrija Motovunjanin

Ideje humanizma i novih duhovnih strujanja iz srednjoeuropskih i osobito talijanskih gradova, početkom 15. st. odražavaju se i u Hrvatskoj. Najistaknutiji hrvatski kulturni centri renesansnog razdoblja bili su pod utjecajem talijanske kulture i umjetnosti. Renesansa na ovom tlu nastupa kasnije nego u većini europskih zemalja: njeni su prvi znaci u nas frottole Franciscusa Bossinensisa (Franje Bosanca), objavljene 1509. i 1511. godine.

Zanimanje za glazbu proširilo se izvan samostanskih i crkvenih zidina, no zapisi o svjetovnoj glazbi u 15. stoljeću prilično su oskudni. Takvo stanje mijenja se razvojem glazbenog tiskarstva, gdje su se tijekom prvih desetljeća 16. stoljeća istaknula dvojica tiskara rodom iz Istre: Jacques Moderne da Pingente (iz Buzeta) koji je djelovao u Lyonu i bio u to vrijeme među najznačajnijim francuskim glazbenim tiskarima, te Andrea Antico da Montona (Andrija Starić Motovunjanin) koji je djelovao u Veneciji (u tiskari Ottaviana dei Petruccija) i Rimu (gdje je posjedovao vlastitu tiskaru), te je umnogome usavršio tiskarsku tehniku i pridonio razvoju renesansnoga glazbenog nakladništva u Italiji. Osobito je zanimljiva njegova suradnja na izdavanju dviju knjiga moteta i misa s Andreom Torresanijem 1521., tiskarom koji je objavio neke od najstarijih tiskanih hrvatsko - glagoljskih knjiga. Sam ili u sunakladništvu i suradnji tiskao je i sudjelovao u tiskanju oko 30 glazbenih knjiga te je u glazbeno tiskarstvo unio određene inovacije.¹¹

Najvažniji hrvatski skladatelji renesansnog doba uz Motovunjanina su: Julije Skjavetić, Andrija Patricij i Franjo Bosanac.

Iako malobrojni, hrvatski renesansni skladatelji pratili su ondašnja glazbena kretanja te su skladali popularne glazbene oblike: motete, madrigale, frottole, koristeći polifone tehnike skladanja.¹²

¹¹Detaljnije *Antico de Montona, Andrea* na mrežnim stranicama <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=2982> (17.7.2020).

¹²O hrvatskoj glazbi u renesansi vidi više npr.: Ennio Stipčević: *Hrvatska glazba*. Zagreb: Školska knjiga, 1997; Ennio Stipčević: *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj*, Zagreb: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog, Muzički informativni centar, 2017; Ennio Stipčević: *Renaissance Music and Culture in Croatia*, Turnhout, Belgium: Brepols, 2016.

Slavko Zlatić o Motovunjaninu:

„Svi smo mi učili da je prvi štamper i izdavač muzikalija bio Ottaviano degli Petrucci, Venecijanac. Danas smo na putu da opovrgnemo taj podatak: vjerojatno je to bio upravo jedan Istranin: Andrea Antico, Andreas Antiquus ili Andrija Starec iz Motovuna, ili kako ga mi danas zovemo Andrija Motovunjanin. [...] Andrija Motovunjanin bez sumnje ne ide u red istaknutih kompozitora svog vremena. No poprilično bi poremetilo naša saznanja o razvoju muzike kada bi se otkrilo da je prvi štamper muzikalija bio upravo on, a ne Ottaviano degli Petrucci koji je Andriju nadvisio svojim trgovačko - menadžerskim sposobnostima i činjenicom da je djelovao u Veneciji, koja je bila krajem 15.st. centar muzičkih zbivanja tadašnjeg civiliziranog života u Europi [...]. U uvodu ovom prikazu moramo, međutim, reći još nešto i o tome voditi računa: poznamo povijest naših naroda i narodnosti. Stoljećima su preko naših leđa ostvarivali svoje račune i Zapad i Istok. Ranije su to bili Rim i Bizant, jasnije Turci i Kršćanstvo. Sasvim je razumljivo da je u tim zbivanjima najviše stradala kultura, a u njezinom okviru muzika [...]. Ne jednom konstatirat ćemo da smo ranije kasali, zaostajali za tada suvremenim zbivanjima u muzičkom životu Evrope. To je sasvim razumljivo, s obzirom na prilike kod nas i prije svega jer nismo imali vlastite kadrove, naše školovane muzičare. No isto tako ćemo moći primijetiti da nakon 1918., i još mnogo više poslije 1945., ne zaostajemo za zbivanjima u ostalim muzičkim sredinama kao i da postepeno nestaje razlike što su ih u prošlosti prouzrokovale povijesna zbivanja uslijed kojih su nekada postojale tolike razlike između našeg sjevera i juga, istoka i zapada.“¹³

2.2. Hrvatska glazba u baroku: Vinko Jelić i Ivan Lukačić

Početak baroka u Hrvatskoj bio je potaknut tradicionalnim kontaktima s Italijom te valom katoličke isusovačke obnove, koja je u prvim desetljećima 17. stoljeća dospjela praktički u sve hrvatske krajeve. U domaće su se glazbeno prethodništvo

¹³Emisija *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitirano na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 3.9.1971, 15:30h, urednik Renato Pernić. U ovoj emisiji za slušanje Zlatić je odabrao jedno Motovunjaninovo djelo, ali je naslov djela u transkriptu emisije slabo vidljiv.

najlakše i najtrajnije uklopile nove ideje o ranobaroknoj monodiji. Solističko pjevanje uz instrumentalnu pratnju lako se moglo nadovezati na već snažnu tradiciju leutskog spoja pjesništva i glazbe.¹⁴

U baroku, djela hrvatskih autora nastaju u zemlji i izvan nje, autori su pretežito iz obalnog dijela Hrvatske, a njihove skladbe pripadaju instrumentalnom i vokalno - instrumentalnom području tj. orkestralnom te koncertantnom području glazbenog izražavanja. U njima se odražavaju nastojanja tadašnjih tijekova europske glazbe i obuhvaćaju sve oblike tadašnje europske glazbene prakse, uključujući i operu i oratorij, prisutni su i pokušaji melografitiranja narodnih napjeva, te začeci organiziranog glazbenog školstva.

Među hrvatskim skladateljima toga doba ističu se Tomaso Cecchini, Ivan Lukačić, Vinko Jelić i Ivan Šibenčanin.

Individualizam vokalnih dionica Jelićevoj glazbi pruža dimenziju gotovo scenskoga potencijala, nalik na oratorij. Smatra ga se jednim od inventivnijih srednjoeuropskih skladatelja ranobarokne duhovne glazbe, a pripada među najbolje hrvatske barokne skladatelje. Jelićev opus dostupan je u suvremenim kritičkim muzikološkim izdanjima te na nosačima zvuka.¹⁵ Zbirka *Sacrae cantiones* (Venecija 1620.) Ivana Lukačića vrijedno je svjedočanstvo duhovne glazbe, kakva se izvodila u Splitu, i uopće jedan od najznačajnijih spomenika cjelokupne starije hrvatske glazbe.¹⁶

Slavko Zlatić o Jeliću:

„Vinko Jelić je uglavnom proveo život i djelovanje izvan domovine, u Francuskoj gdje je u to vrijeme bio čuveniji nego li kod kuće. Njegova zbirka duhovnih kompozicija *Parnassia militia* iz 1622.godine, štampana je u Strassbourgu, sadrži vrlo interesantna djela, oblikom i sadržajem potpuno nova za tadašnje

¹⁴ O baroku u hrvatskoj glazbi vidi više npr.: Ennio Stipčević: *Aurea Aetas: the golden age of music in Croatia. Essays on renaissance & baroque music*, Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2005; Ennio Stipčević: *Tomaso Cecchini*, Zagreb: Muzički informativni centar, 2015; Ennio Stipčević: *Ivan Lukačić*, Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2007; Ennio Stipčević: Glazba i glazbenici u XVII. stoljeću. *Barok i prosvjetiteljstvo (XVII-XVIII stoljeće)*, Golub Ivan (ur.), Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Školska knjiga, 2003, 717-725.

¹⁵ Detaljnije; *Jelić Vinko* na mrežnim stranicama <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=28990> (17.7.2020).

¹⁶ Detaljnije na mrežnim stranicama; <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=23189&> (15.7.2020).

vrijeme. I ta su Jelićeva djela pronađena tek nedavno i nedavno, tek pred deset godina ponovno izvedena.“¹⁷

Slavko Zlatić o Lukačiću:

„No onaj kojega s pravom ističemo kao najistaknutijeg našeg muzičara evropskog formata i koji je djelovao u domovini je bez sumnje Ivan Lukačić, Šibenčanin, kapelnik stolne crkve u Splitu, gdje je umro 1648.godine. Lukačićevo ime spominjali smo ranije kao primjer za našu još uvijek nedovoljno poznatu i istraženu prošlost. Lukačićeve kompozicije, takozvani duhovni koncerti, jedan od najboljih primjera novog vokalno-instrumentalnog stila na početku 17.stoljeća, ponovno otkrivene, kao što smo ranije rekli, tek prije 40-tak godina, predstavljaju danas izuzetno vrijedna ostvarenja, poznata u čitavom svijetu. Na najvećim svjetskim festivalima zbarske muzike Lukačićeva djela pojavljuju se kao zadane dakle uzor - kompozicije tog razdoblja. Lukačićeve *Sacrae cantiones*, štampane 1620.godine, i danas predstavljaju primjer preteče operskog i oratorijalnog dijalogiziranja [...]“.¹⁸

2.3. Hrvatska glazba u klasicizmu: Ivan Mane Jarnović i Luka Sorkočević

Tijekom druge polovine 18. st. Hrvatska se, nakon povlačenja Osmanlija, postupno proširuje prema istoku (Slavonija) i doživljava mukotrpan društvenoekonomski uspon praćen sve življim glazbenim životom. U sjevernom dijelu Hrvatske (koja je pod političkom jurisdikcijom Habsburške monarhije) intenzivniji je srednjoeuropski utjecaj, dok je u primorskom dijelu (Istra i Dalmacija su pod mletačkom upravom do 1797, a Dubrovačka Republika je samostalna do prodora Napoleonovih trupa) dominantan onaj mediteranski, talijanski, iako se granice kulturnih krugova ne poklapaju strogo i striktno. Postupno jačanje građanstva rezultira i odgovarajućoj

¹⁷ Emisija *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitirano na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 3.9.1971, 15:30h, urednik Renato Pernić.

Skladba koju je Zlatić preporučio za slušanje u emisiji je *Bone Jesu, verbum Patris*

¹⁸ Emisija *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitirano na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 3.9.1971, 15:30h, urednik Renato Pernić.

Istaknute Lukačićeve skladbe za slušanje u Zlatićevim emisijama su *Domine, Puer meus iacet* i *Panis angelicus*. Istaknuo je da je odabir skladbe *Panis angelicus* ilustracija - izvedbenih mogućnosti u Splitu u Lukačićevo doba te prikaz njegovog majstorstva u nizanju zvukovnih kombinacija.

organizaciji glazbenog života, osobito u prvim desetljećima 19. st. Osnivaju se gradski ansambli, glazbena društva (Zagreb 1827., zatim Varaždin, Rijeka, Osijek itd.), gradske glazbene škole, organiziraju se javni plesovi i druge priredbe (glazbene akademije, kazališne predstave) na kojima nastupaju domaći i gostujući glazbenici iz Italije, Austrije, Češke itd, te se sakupljaju muzikalije za kućno muziciranje.¹⁹

Najistaknutiji skladatelji rodom iz hrvatskih sredina ili hrvatskog porijekla u čijim se djelima ogleda ranoklasicistični stil su Ivan Mane Jarnović, Luka Sorkočević i Julije Bajamonti.²⁰

Za Ivana Manu Jarnovića dugo se smatralo da je podrijetlom iz Dubrovnika, pretpostavke o hrvatskom podrijetlu novija istraživanja nisu potvrdila. Kao violinist predstavnik onovremene francuske violinističke škole bio je istaknuti virtuoz, izvodio je svoja i djela svojih suvremenika s iznimnim uspjehom, koncertirao širom Europe, u Parizu nastupao na „Concert spirituels“ i „Concerts des Amateurs“, posljednje godine života proveo u Sankt Peterburgu. Kao skladatelj bio je izraziti predstavnik ranoklasičnoga stila.²¹

Dubrovčanin Luka Sorkočević, glazbenik i diplomat, skladateljskim se radom bavio usput, amaterski. Učio ju je u Dubrovniku i u Italiji, i njome se intenzivnije bavio samo u mladenačkim godinama. Iako njegov stvaralački opus obuhvaća i vokalna djela Sorkočević je prvenstveno autor instrumentalne glazbe – u povijest hrvatske glazbe upisan je kao pisac prvih hrvatskih simfonija. Riječ je o trostavačnim djelima, namijenjenima malom orkestru, u kojima se ogleda skladateljska tehnika ranog klasicizma.²²

Slavko Zlatić o Jarnoviću:

„[...] Ivan Mane Jarnović, rođen u Dubrovniku 1745., umire u Petrogradu 1804. Jarnović je jedan od najvećih violinista svog vremena, koncertant, virtuoz i kompozitor kome se divi čitava Europa. Putuje i boravi u različitim zemljama, no

¹⁹ Detaljnije na mrežnim stranicama: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=23190&> (15.7.2020).

²⁰ O klasicizmu u hrvatskoj glazbi vidi više npr.: Katalinić Vjera, Tuksar, Stanislav (ur.), *Glazbene kulture na Jadranu u razdoblju klasicizma*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2004; Katalinić Vjera, *Glazbena kultura u Hrvatskoj od kraja XVIII. do prvih desetljeća XIX. stoljeća*, *Moderna hrvatska kultura od preporoda do moderne (XIX: stoljeće)*, Ježić Mislav (ur.). Zagreb: Školska knjiga, 2009, 629-632.

²¹ Detaljnije na mrežnim stranicama: <https://proleksis.lzmk.hr/28830/> (19.7.2020).

²² Vjera Katalinić, *Sorkočevići, dubrovački plemići i glazbenici*, Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2014.

najdulje se zadržava u Parizu, u Engleskoj i u Petrogradu [...]. Jarnović je jedan od najvećih kompozitora svog vremena, ali i jedan od najvećih pustolova, ogrezao u dvobojima, tučnjavama i skandalima. Nije čudo što je u nekim zemljama Europe postao nakon smrti skoro legendarna ličnost o kojoj su napisani brojni romani i novele. No takvog Jarnovića zacijelo ne ćete prepoznati u njegovim brojnim kompozicijama, vedrim, ljupkim i dopadljivim. U velikom broju instrumentalnih kompozicija, među kojima dakako pretežu djela za violinu, čut ćemo pravi bezbrižni francuski rokoko stil, ali i posve prirodno i jak Mozartov utjecaj. Jasna melodija, jednostavna pratnja, mali orkestralni sastav, bravuroznost i gipkost violina - evo nekoliko karakteristika koje čine Jarnovićevu muziku dopadljivom [...]. 20 koncerata za violinu predstavlja najzanimljiviji dio Jarnovićeva opusa. Komponirao ih je prvenstveno za vlastitu upotrebu, pa tako imamo predodžbu o njegovu umijeću.“²³

Slavko Zlatić o Sorkočeviću:

„Pronalaženjem 7 simfonija i više manjih kompozicija Luke Sorkočevića doznali smo i vrlo malo o njegovom životu i djelovanju. Znamo samo da je svoja djela komponirao i izvodio u Dubrovniku pa su i pronađena samo u dionicama. Sorkočevićeve simfonije, prve naše simfonije, nisu ni po obliku ni po trajanju nalik na Haydnove simfonije, što ukazuje na to da ih Sorkočević nije poznao. To su trostavna djela, kratkog trajanja, a uzor im treba potražiti u tadašnjim talijanskim opernim predigrama. Vanjski su stavci briljantni i briozni, srednji je lirski i pjevan. Sorkočevićeve simfonije, sa samo jednom temom u svakom stavku, s raspjevanom melodijom, odrazuju pravi primjer muzičkog rokoko. Pisane su za gudački orkestar i 2 oboe i 2 roga. Iako tek nedavno otkrivene, Sorkočevićeve simfonije danas se često izvode jer djeluju svježije i nepatvorene, vedre i sadržajem i zvukom.“²⁴

²³Emisija *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitirano na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 10.9.1971, 15:30h, urednik Renato Pernić. Jarnovićevo djelo koje je Slavko Zlatić u emisiji predložio za slušanje je *Koncertantni kvartet u F-duru i koncert za violinu i orkestar u A-duru, 3.st., Rondo*.

²⁴ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 10.9.1971, 15:30h, urednik Renato Pernić. Sorkočevićeva skladba koju je Slavko Zlatić u emisiji predložio za slušanje *Simfonija u D-duru*.

2.4. Hrvatska glazba u 19 stoljeću, romantizam i ilirski pokret: Vatroslav Lisinski i Ivan Padovec

U „romantično“ 19. stoljeće Hrvatska ulazi s nimalo romantičnom stvarnošću svojih političkih, gospodarskih i društvenih prilika. Teritorijalno je još uvijek razjedinjena i s oštrom socijalnom podvojenošću staleža s uglavnom odnarođenim (germaniziranim odnosno romaniziranim) plemstvom na jednoj te bespravnim seljaštvom i nedovoljno razvijenim građanstvom na drugoj strani.²⁵ U 19. st. žarište kulturne i umjetničke aktivnosti s jadranske obale premješta se u sjevernu Hrvatsku, tj. u Zagreb. Posljedica toga je gubitak suvremenosti koje su bile toliko značajne za glazbu koja je na obalnom pojasu nastajala u toku 16., 17. i 18. stoljeća. Narodni (ilirski) preporod u Hrvatskoj u punom zamahu je između 1835. i 1850. godine. Idejno srodan drugim nacionalnim pokretima europske romantike, osobito pokretima slavenskih naroda, Talijana pa Nijemaca, probudio je kod Hrvata rodoljubnu svijest, vjeru u sebe i veličinu slavenstva. U narodnom preporodu glazbena umjetnost odmah je našla svoje mjesto, jer su Gaj i njegovi suborci za nju pokazivali veliko zanimanje.²⁶

Hrvatski skladatelji prve polovine 19. stoljeća nisu ostali imuni ni na glavnu odliku europskog romantizma, odnosno na eksploziju emocionalnosti kojom je romantizam odgovorio na racionalnost kraja 18. stoljeća. Iznošenju trenutačnih, zgusnutih, ali kratkotrajnih emocionalnih stanja pogodovale su male forme, ponajprije solo popijevka i klavirska minijatura.

Najistaknutiji skladatelji tog razdoblja bili su Ferdo Livadić, Ivan Padovec te Vatroslav Lisinski.

Lisinskoga se smatra utemeljiteljem moderne hrvatske opere, solo pjesme, zbarske i orkestralne glazbe. Autor je prvih dviju hrvatskih opera (*Ljubav i zloba* i *Porin*). Pisao je solo pjesme i zborove uz glasovirsku pratnju ili *a cappella*, od kojih su se mnogi zadržali na repertoaru do danas. Njegova instrumentalna djela obuhvaćaju orkestralnu glazbu i glazbu za glasovir.²⁷

²⁵ Lovro Županović: *Stoljeća hrvatske glazbe*, Zagreb: Školska knjiga, 1980.

²⁶ Vidi bilješku 25, str. 149. Vidi više i u: Sanja Majer Bobetko (ur): *Ivan Padovec (1800-1873) i njegovo doba*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2006; Zdravko Blažeković (ur): *Glazba osjenjena politikom: Studije o hrvatskoj glazbi između 17. i 19. stoljeća*, Zagreb: Mala knjižnica Matice Hrvatske, 2002.

²⁷ Detaljnije na mrežnim stranicama: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=36770> (18.7.2020).

Ivan Padovec, bavio se podukom, skladanjem, povremenim koncertiranjem u Varaždinu i Zagrebu, te konstruiranjem gitara. Prema njegovim je nacrtima u radionici bečkoga graditelja glazbala Staufera izrađena gitara s 10 žica, na kojoj je već 1842. svirao u Zagrebu. Objavio je *Teorijsko-praktičku školu za gitaru* (*Theoretisch-practische Guitar-Schule*, 1842. ili 1845). Njegov skladateljski opus obuhvaća brojna djela, među kojima je većina pisana za gitaru (izvorna i aranžmani) od kojih su neka zahtjevna i virtuozna, a druga manjeg opsega, namijenjena početnicima i amaterskomu muziciranju.²⁸

Slavko Zlatić o Vatroslavu Lisinskom:

„Ilirski rodoljubi od početka su shvatili od kolikog će značenja za buđenje nacionalne svijesti biti pjevana hrvatska riječ. Daroviti mladi muzički amateri stvorili su u tom cilju veliki broj davorija i budnica - mi bismo ih danas nazvali masovnim pjesmama - koje su ubrzo postale općenarodna svojina i koje su odigrale značajnu ulogu u formiranju narodne svijesti. Primjer takve pjesme pružit će vam budnica Vatroslava Lisinskog *Prosto zrakom ptica leti* [...]. Lisinski, svršeni pravnik i daroviti muzički amater - samouk, tek je poslije uspjeha *Ljubavi i zlobe*, potpomognut podrškom prijatelja, pošao u Prag na studij muzike. Ovdje završava svoju drugu operu *Porin*, čiju izvedbu neće doživjeti, jer se ona izvodi po prvi put tek 43 godine poslije njegove smrti. Taj podatak više od svega govori kako se tragični lik Lisinskog pojavio u vrijeme koje još nije bilo sazrijelo da shvati, primi i podrži rad tvoraca prvih dviju hrvatskih opera, naše zborne i orkestralne muzike, solo-pjesme [...]. Prvi značajni autor zbornih kompozicija u nas - a to je muzička vrsta u kojoj nismo baš zadnji u svijetu! - je upravo Lisinski. Velik broj njegovih zbornih kompozicija izvodi se često i danas [...]. Lisinski je komponirao i mnogo prigodne muzike, za klavir i za orkestar, za razne narodne svečanosti i zabave, idilu za orkestar *Večer* i 6 uvertira za orkestar.“²⁹

²⁸ Ivan Padovec, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46096>. (19.7.2020).

²⁹ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 17.9.1971, 15:30h, urednik Renato Pernić. Zlatić je za slušanje odabrao skladbe za koje je tvrdio da na svoj način najbolje predstavljaju svog autora po cjelovitosti forme i sadržaja: popijevku *Ribar*, *Dvije ptice*, *Domovina kakva bila*, *rođenom je sinku mila*, *Prelja* i *Moja lađa*. Za kraj spomenute emisije Zlatić je za slušanje odabrao uvertiru *Bellona*.

„Stanko Vraz u Danici Ilirskoj br.14 od 4.aprila 1846. ovako je započeo svoj opširan prikaz izvedbe prve hrvatske opere: `Prva izvorna ilirska opera: Ljubav i zloba od Vatroslava Lisinskog 28. ožujka t.g. po jednom društvu odličnih prijatelja i prijateljica narodne umjetnosti u zagrebačkom gradskom kazalištu prvi put predstavljena.` Iako inspirirana prvim slavenskim operama Mihaila Glinke opera *Ljubav i zloba* komponirana je u duhu i maniri rane romantike prvenstveno talijanskog stila. No i u tom Lisinskijevom prvijencu jasno se nazire Lisinskijevo nastojanje da njegova muzika zazvuči narodno, da bude hrvatska i slavenska, da joj dade nacionalni kolorit [...]. Mnogi se narodi hvale djelima manje vrijednosti od Lisinskijevog *Porina*. To djelo ne treba uspoređivati s vrhunskim ostvarenjima na području muzičko -scenskog stvaralaštva, no ono sadrži izvanredne stranice ocrtavanja ličnosti i karaktera, tumačenja dramskih konflikata i odrazuje izvanredan smisao za melodiku, harmoniju i orkestralnu paletu njezina autora [...]. Radnja opere *Porin* odvija se za trajanja rata između Hrvata i Franaka, između 823. i 830. godine. Pobjednik Ljudevita Posavskog franački knez Kocelin pokušava da na prijevaru pobije hrvatske vojskovođe. To sprječava njegova sestra Irmengarda iz ljubavi prema hrvatskom knezu Porinu, koji međutim čezne za zarobljenom Zorkom.“³⁰

Slavko Zlatić o Ivanu Padovcu:

„Ivan Padovec bio je cijenjen kao vrstan gitarist u cijeloj Europi. Padovec je i komponirao za taj instrument, do tada vrlo cijenjen kao nasljednik stare laute (ili lutnje).“³¹

³⁰ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 24.9.1971, 15:30h, urednik Renato Pernić. Zlatić se dulje zadržao na operi *Porin* u svojoj emisiji koju je preporučio za slušanje te je detaljnije govorio i o njezinoj uvertiri, zboru *Hrvatica*, o ariji *Zorko moja* i *Himni slobode* te je odabrao za slušanje i uvertiru iz njegove prve ilirske opere: *Ljubav i zloba*.

³¹ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 17.9.1971, 15:30h, urednik Renato Pernić. Njegova djela koja je Slavko Zlatić odabrao za slušanje u svojim emisijama je: *Poloneza u A-molu za gitaru*. Skladba Ivana Padovca koju je Zlatić spomenuo u svojoj emisiji kao primjer budnice koja je sačuvala svoju svježinu i do danas je *Moje drago*.

2.5. Hrvatska glazba u Zajčevo doba: Ivan pl. Zajc

Razdoblje na razmeđu 19. i 20. stoljeća u Hrvatskoj označava razdoblje profesionalizacije glazbenog života, organiziraju se brojni koncerti na kojima sudjeluju poznati umjetnici iz inozemstva, podiže se razina i ukus publike, stvaraju temelji za zdravo vrednovanje umjetničkih djela, otvaraju glazbene institucije. U svim tim nastojanjima jedno se ime najviše ističe u svim poljima glazbenog života, a to je Ivan Zajc. Zbog višestruke glazbene djelatnosti Ivana Zajca (1814. – 1832.), skladatelja, dirigenta, ravnatelja zagrebačke Opere i nastavnika škole Glazbenog zavoda, s pravom se razdoblje od 1870. pa do Prvog svjetskog rata naziva Zajčevo doba.³²

Zajc je u Zagrebu obnašao različite funkcije, bio je ravnatelj novoosnovane Opere Hrvatskoga narodnoga kazališta i Hrvatskoga glazbenog zavoda. Novu je opernu scenu otvorio svojom operom *Mislav* (1870), a nacionalnu povijesnu trilogiju nastavio je operama *Ban Leget* (1872) i *Nikola Šubić Zrinjski* (1876), nakon čega se okrenuo vedrijim temama u operama i operetama (npr. *Lizinka*, *Zlatka*, *Pan Tvardovski* i dr.). Uz to je na zagrebačku opernu scenu do 1889. postavio gotovo 90 opera (prije svega G. Verdija, potom G. Donizettija, G. Meyerbeera i dr.) i opereta (nekoliko vlastitih, zatim F. von Suppéa, J. Offenbacha i dr.). Nakon 1890. posvetio se pedagogiji i komponiranju, te je povremeno svirao u komornim ansamblima.³³

Slavko Zlatić o Ivanu Zajcu:

„Ivan Zajc (rođen 1832. u Rijeci), radio je, djelovao i stvarao od 1870. u Zagrebu. Prije Zajca, u Zagrebu (a sve do početaka 20. stoljeća o umjetničkoj muzici izvan Zagreba, u Hrvatskoj, možemo govoriti samo periferno), postojao je svega jedan, nesretno završeni pokušaj da i mi stvorimo kod kuće uslove za normalan muzički razvoj: bilo je to nastojanje Iliraca i pojava feniks - ptice Vatroslava Lisinskog i o tome smo govorili u protekle dvije emisije [...]. Kao kompozitor Zajc se formirao i oslonio na talijanski uzor i pobliže na Verdija, što nije neobično ako se zna da je muziku učio i završio na milanskom konzervatoriju. Sva njegova nastojanja u Zagrebu da asimilira karakteristike hrvatske ili jugoslavenske muzike i da ih primijeni bilo u scenskim djelima bilo u drugim

³² Ennio Stipčević: *Hrvatska glazba*, Zagreb: Školska knjiga, 1997, str. 181.

³³ Zajc, Ivan, ml.. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66730>. (19. 7. 2020).

vrstama ostala su na površini [...]. On je samo u našoj sredini značio veliki korak naprijed. Mnogi podcjenjuju ovog i ovakvog Zajca - kompozitora, koji je u njegovo vrijeme kod nas jedino bio moguć i potreban, pa često negiraju ostalu zaslužnu djelatnost Ivana Zajca, centralne, upravo i skoro jedine muzičke ličnosti u Hrvatskoj kroz punih 40 godina [...]. Zajca - kompozitora moramo shvatiti i prihvatiti kao autora koji je znao što hoće i pred kojim nije bilo kompozitorskih tajni i problema, no koji je neminovno i svjesno komponirao za sredinu u kojoj je radio i u kojoj je još prije dolaska u Zagreb - na nagovor Strossmayera i Preradovića sve do smrti namijenio svaku notu što ju je napisao. Tako je i ovaj popularni zbor *U boj, u boj*, što ga je kasnije umetnuo u finale opere *Nikola Šubić Zrinjski*. Taj zbor Zajc je komponirao 1866. u Beču, gdje se bio već afirmirao kao kompozitor vrlo uspješnih opereta. Među njima naročito su uspjele operete *Momci na brod*, *Napulski lazzaroni*, *U Meku* i *Boisijska vještica*. Ovo posljednje djelo doživjelo je brojne izvedbe, a 1953. obnovljeno je pod nazivom *Viteška ljubav*.“³⁴

Djelo kojem je Zlatić posvetio posebnu pažnju u svojim emisijama je Zajčeva opera *Nikola Šubić Zrinjski*.

„Ovo popularno Zajčevo djelo izvedeno je po prvi put 4.11.1876. godine i otada do danas živi uvjerljivo na opernoj sceni. Tekst je doduše često naivan i banalan, ali muzika ukazuje na velikog majstora operne scene. Mnogi odlomci te opere odaju nepresušnu melodijsku invenciju njezina autora, kao i smisao za scensku dramatiku i zvučne efekte.“³⁵

2.6. Hrvatska glazba u 20. stoljeću

Dvadeseto stoljeće u svakome je pogledu izuzetno razdoblje u povijesti hrvatske glazbe i njezine glazbene kulture, obilježeno pečatom zbivanja vlastitog

³⁴ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 1.10.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje Zlatić u svojim emisijama posebno ističe su: *U boj, u boj*, *Viteška ljubav: pjesma trubadura i finale II.čina*, *Crnogorac Crnogorski*, *Večer na Savi*, *Ban Leget- arija Vladana* i *Ban Leget - Kolo i napitnica*.

³⁵ Ovoj se operi posvetio u emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 8.10.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Dijelovi opere koje je odabrao za slušanje su sljedeći: *Uvertira*, *Romanca Jelene*, *Zakletva*, *Romanca Zrinjskog*, *Duet Eve i Zrinjskog* i *Finale opere*.

vremena kao i recidivima naslijeđenih situacija iz 19. stoljeća. Najveća je njegova značajka istodobno postojanje raznovrsnih stilova. Skladatelji 20. stoljeća umjetničke /ozbiljne glazbe, često govore potpuno različitim jezicima. Uz sinkronost i pluralitet stilskih različitosti karakterizira ga definitivna profesionalizacija svekolikog umjetničkog života, te dva radikalna raskola (1916. s pojavom nove skladateljske generacije i 1961. s osnivanjem Muzičkog biennala Zagreb) i niz evolucijskih tijekova.

Novost je hrvatske glazbene Moderne u postupnom odmaku od herojskog nacionalnog romantizma kakvog je simbolizirala tzv. Zajčeva era, te u prepoznavanju aktualnog trenutka europske glazbe i estetičkih lomova s tradicijom. Između Prvog i Drugog svjetskog rata na određeni način ponovo oživljava ilirski preporodni duh, no ovaj put uz potporu profesionalnih obrazovnih institucija. Tada stasa generacija novog nacionalnog smjera. Uz ovu glavnu značajku, kod nekih hrvatskih skladatelja povremeno susrećemo utjecaje impresionizma, ekspresionizma i neoklasicizma.

Dinamika hrvatskog glazbenog stvaralaštva 20.st. nastavlja se ubrzanim tempom u generacijama kompozitora čiji veći dio ili kompletno stvaranje pripadaju u razdoblje nakon Drugog svjetskog rata. Paralelizam i pluralizam estetičkih usmjerenja i uvjerenja glavno je obilježje većeg dijela tog razdoblja. Počeci Nove hrvatske glazbe obično se vezuju uz 1961. godinu kada se prvi put održava Muzički biennale Zagreb, međunarodni festival suvremene glazbe koji traje i danas. Posebno je važno da se srž i bit događanja - počevši s prijelomnom godinom prvog Biennala suvremene glazbe u Zagrebu(1961) sve brže i neizbježnije odmiču od sfere neotradicionalnih stilskih odrednica prema glavnim strujanjima u šarolikoj lepezi od koje se sastoji europski glazbeni zvukolik nakon Drugog svjetskog rata.³⁶

U nastavku donosimo citate o odabranim skladateljima iz Zlatičevih emisija.

2.6.1. Slavko Zlatić o Dobroniću:

„[...] Antun Dobronić, rođen u Jelsi na Hvaru, svojim djelom *Karneval* za orkestar unio je svježinu i novi duh u naš dotadašnji zvukovni svijet. Oslonivši svoj muzički izraz na karakteristike narodne muzike i koristeći nove tekovine muzičkog govora, u kome je disonanca osnovna snaga izražaja. Dobronić je već ovim, a i svim kasnijim djelima izbio na čelo onog smjera što ga zovemo

³⁶ Detaljnije na mrežnim stranicama: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=23192&> (21.7.2020)., Stanislav Tuksar; *Kratka povijest hrvatske glazbe*: Zagreb, Matica Hrvatska 2000.

nacionalni pravac kod nas i postao njegov ideolog, beskompromisan i skoro zadrt, rekli bismo do te mjere da je ne jednom oštrinom škodio svojem inače pravilnom i korisnom stavu. Dobronić je komponirao mnogo: 9 opera, 5 baleta, 73 instrumentalna djela, mnogo zborova i solo-pjesama, a zatim mnoge studije, članci i kritike bili su u vrijeme postanka u centru pažnje našeg muzičkog života. Mnogo toga nije ostalo, nije nadživilo značenje ideologa Dobronića. No nekoliko djela prikazuje u pravom svijetlu lik tog nemirnog buntovnika i pasioniranog narodnjaka...Dobronić idejni začetnik i predvodnik svekolike skupine hrvatskih kompozitora koji su ga slijedili. A tih je priličan broj i ne baš neznačajnih: to su Baranović, Gotovac, Matetić, Grgošević, Slavenski, Lhotka, Brkanović i toliki drugi.“³⁷

2.6.2. Slavko Zlatić o Blagoju Bersi:

„U Hrvatskoj se s Bersom na čelu pojavila nova generacija kompozitora koji su prekinuli s dotadašnjim diletantizmom (izuzmemo li Zajca). Blagoje Bersa, Zadranić, umro 1934., poslije dugog izbjivanja u Njemačkoj vratio se u domovinu i tu, kao profesor kompozicije i orkestracije na zagrebačkoj muzičkoj akademiji odgojio velik broj danas poznatih i uglednih naših kompozitora. Bersa je kao kompozitor *europeljac*, što znači da se nije bio priklonio kasnijem nacionalnom pravcu. No nekoliko njegovih kompozicija svojom tematikom govori o vezi Berse i zemlje, o sadržajima poniklim ovdje, na ovom tlu, kod kuće [...]. Kraj tri operna djela među kojima se ističe opera *Oganj*, komorna djela i solo - pjesme, među orkestralnim djelima iskače simfonijska pjesma u dva dijela - zapravo simfonijski diptih - *Sablasi* i *Sunčana polja*. Ovo posljednje djelo ide u red najboljih hrvatskih orkestralnih kompozicija i često se izvodi. Bersa je sam dopisao komentar tom djelu: 'Dalmacija. Ljeti o podne. Veliko sunce, sparina. Seljaci rade i pjevaju. Podne je! Zvona zvone. Veličajna sunčana 'Glorija' (trube i

³⁷ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 12.11.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Njegovu skladbu koju je Zlatić odabrao za slušanje je *suita Jelšonski tonci*.

tromboni sa galerije). Umorno pjevanje seljaka. Savladani polegnu. Podnevni mir. Spokojnost i vedrina. Daleki zvuk pastirskih frula (dvojnica)`.“³⁸

2.6.3. Slavko Zlatić o Baranoviću³⁹:

„Među one koji su već od početka našli svoj muzički izraz i ostali mu vjerni do danas pripada i Krešimir Baranović, Šibenčanin, rođen 1894. On se već zarana okušao u svim područjima kompozitorske djelatnosti. No naročito uspješna djela ostvario je prije svega u baletnoj muzici i u vokalno - instrumentalnim djelima. Sa kazalištem susreo se je rano: u 21.godini već je dirigent zagrebačke opere koju će kasnije, kao njen direktor od 1929. do 1940. podići na zavidan nivo. Tu on prije svega izvodi premijere značajnih djela iz svjetske literature, a istaknuto mjesto zauzimali su djela slavenskih kompozitora, prvenstveno ruskih. I u to vrijeme najviše ga privlači muzička scena kojoj je 1923. dao svoje najuspjelije i najpopularnije djelo, balet *Licitarsko srce*. [...] za danas smo odabrali najprije jednu Baranovićevu efektnu uvertiru. To je predigra komičnoj operi *Striženo-košeno*, dijelo u kojem je Baranović, uostalom kao i u *Licitarskom srcu*, dao dokaza svome talentu za karikiranje, persiflažu i komiku. Opera se ne izvodi, ali uvertira je ostala. *Pan* na stihove Miroslava Krležę, *Goran* na stihove Ivana Gorana Kovačića, ciklusi *Moj grad* i *Iz osame* ukazuju na naročiti Baranovićev interes za koncertantne vokalno - instrumentalne oblike. Na tom području Baranović je stvorio uz *Licitarsko srce* najbolje vlastito i jedno od najboljih jugoslavenskih vokalno -instrumentalnih (za bariton i orkestar) djela. To je ciklus od tri pjesme na kajkavske stihove Frana Galovića pod nazivom *Z mojih bregov*. Ovdje treba napomenuti da je zapravo dalmatinac Baranović -i upravo s Grgoševićem - najautentičniji interpret narodnog izraza Hrvatskog zagorja.“

³⁸ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 12.11.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Seh duš dan i Sunčana polja*

³⁹ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 19.11.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje Zlatić predlaže za slušanje su: *Striženo-košeno, uvertira i Z mojih bregov - Kum Martin*.

2.6.4. Slavko Zlatić o Grgoševiću⁴⁰:

„[...] muzičar kojeg kao muzičkog pedagoga znaju vjerojatno svi muzički pedagozi u Hrvatskoj no koji je zarana prestao komponirati. Komponirao je vrlo malo, no tri njegova opusa predstavljaju ono najbolje što je kod nas u toj vrsti pisano: to je narodni obred za zbor *Okolo žnjačkog venca* (1928.), kantata *Žetva* (1934.) i ciklus solo-pjesama *Od kolijevke do motike*. Grgošević je onaj primjer kompozitora nacionalnog smjera kod kojeg ne možete razabrati što je njegovo, što je citat i da li uopće ima citata narodnih napjeva. Do te je mjere Grgoševiću uspjelo da se identificira s narodskim prizvukom svog kraja, sa kajkavštinom. *Kaj zvoni* iz svakog zvuka njegove kompozicije, kao u ovom djelu: *Došli so orači*. Prva naša velika vokalna kantata. *Okolo žnjačkoga venca* ostaje i do danas na vrhuncu ostvarenja namijenjenih zboru a capella, t.j. bez pratnje. Prastari obred žetve, kojoj je i kasnije posvetio kantatu *Žetva*, dao je tekstu podlogu za izvanredne ugođaje kolektivnog muziciranja gdje su uzorni vokalni slog, profinjena lirika i narodski izraz izrasli u stilsku čistoću izrazu kakvih nema mnogo u našoj muzičkoj literaturi.“

2.6.5. Slavko Zlatić o I. Matetiću Ronjgovu:

„[...] jednog od najznačajnijih kompozitora zbarske muzike u nas i u svjetskoj literaturi. [...] Zato ćemo izvesti jedno Matetićevo djelo koje u svome literarnom tekstu programatski govori o Matetićevom umjetničkom *Creda* što ga tonovima isповijeda u cijelom svom opusu. To je jedno od njegovih osam većih djela a nastalo je 1956. godine. Podsjetimo se: Matetić je počeo komponirati - upravo studirati muziku - vrlo kasno. Prvo njegovo veće djelo - i najzapaženije - *Ćaće moj* komponirao je 1933. godine, kada je Matetić imao 53 godine.“⁴¹

⁴⁰ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 19.11.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koju je Zlatić odabrao za slušanje su: *Došli so orači* i *Okolo žnjačkog venca*.

⁴¹ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 26.11.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladba koju je Zlatić odabrao za slušanje je: *Naš kanat je lip*.

2.6.6. Slavko Zlatić o Jakovu Gotovcu:

„Jakov Gotovac, rođen 11.10.1895. u Splitu, nesuđeni pravnik, kraće vrijeme uči muziku kod Hatzea i Dobronića u Splitu a zatim 2 godine u Beču. 1922. i 1923. radi u Šibeniku, u pjevačkom društvu Kolo i u Filharmonijskom društvu. 1923. prelazi u Zagreb gdje djeluje do prije desetak godina kao dirigent opere Hrvatskog narodnog kazališta [...]. I ranija njegova djela postala su brzo poznata i popularna. Među njima isticale su se u prvo vrijeme kompozicije za zbor. S njima je i počeo one davne 1916.godine kada je nastao njegov prvijenac: Dva scherza za mješoviti zbor, *Oklada* i *Prigovor* [...]. *Jadovanka za teletom*, jedna od *Dviju pjesama čuda i smijeha*, komponiranih 1024.godine ostaje do danas Gotovčeva najkarakterističnija zbarska kompozicija u kojoj -osim ranije navedenih odlika -pronalazimo i kompozicioni postupak vezan za Gotovčev muzički govor u kome često suprotstavlja sva zvučna bloka, dva taborna zvuka. U toj duhovitoj naricaljki za uginulim teletom, na narodni tekst, žalost je tako velika da su se sve babe u crno zavile, dućandije zatvorile dućane, domačice u crn lonac vare, a popandije (crno odjevene) crnu kafu piju! [...] Gotovac često poseže i za patriotskim tekstovima. Tako u djelima *Barbari mi smo*, *Nove brazde*, *Zvonimirova lađa*, *Naš grad* i *Jadranu*, komponiranom 1929.godine.“⁴²

„Kada govorimo o Jakovu Gotovcu kao kompozitoru vokalnih oblika –bilo solo pjesama, bilo zbarskih djela, bilo opera – ne smijemo smetnuti s uma da Gotovac s rijetkom istančanošću i ukusom probire tekstove što ih komponira. Rijetki su oni koji kao Gotovac prate konstantno razvoj naše književnosti i naročito poezije. Ne znam da li postoji privatna biblioteka u kojoj bi se do te mjere i tako potpuno nalazila sva naša poezija kao kod Gotovca. Tu je sve što je kod nas ispjevano i štampano, od narodne pjesme do najmlađih suvremenih pjesama. Tako se i može objasniti da se u njegovoj muzičkoj lirici – osim narodnih tekstova – nalaze najvrjednija naša pjesnička imena, od Šantića i Nazora do Njegoša i Mažuranića. Ljubavno - erotski tekstovi i narodni humor u

⁴² U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 3.12.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Zlatić je za slušanje odabrao skladbe *Oklada*, *Jadovanka za teletom*, *Jadranu*, komponiranom 1929.godine, *Pjesma žitonoša*, *Dobra večer*, *uzorita* i *Koleda*.

tom interesu prednjače, takovi sadržaji Gotovcu najviše i uspijevaju. On tako postupa već od početka.“⁴³

„Činjenica je, općepriznata i beziznimna, da je sve što je Gotovac komponirao poslije *Ere* za muzičku scenu daleko manje značajno i da predstavlja više - manje ponavljanje izražajnih sredstava što kulminiraju u *Eri* [...]. No djela koja su prethodila *Eri* zanimljiva su i zapravo znače predradnje za kasnije najuspjelije Gotovčevo muzičko-scensko djelo.“⁴⁴

2.6.7. Slavko Zlatić o Josipu Slavenskom:

„Za Slavenskog se doslovce može reci da je ispekao dva zanata: pekarski i kompozitorski. No od ovog zanata do vrijednog kompozitorskog ostvarenja, do uspjeha i afirmacije prošao je izvanredno trnovit i naporan put. Ne začuđuje prema tome kakvu je senzaciju u muzičkim krugovima Zagreba pobudila 1928.majstorski prokomponirana narodna međimurska pjesma *Voda zvira iz kamena* kako sam Slavenski kaže: Najljepša osjećajna i potresna narodna pjesma,, kompozicija bez koje se ne može zamisliti reprezentativni program jugoslavenske zborne muzike [...]. Najveći dio njegovih djela direktno je vezan za Međimurje. Kako on prokomponira narodni napjev, što sve iz njega izvlači i što sve zna od njega napraviti vidljivo je u sljedećim djelima: *Ftiček veli da se ženil bude*, za 4 -glasni ženski zbor i klavir. Kao oblik, mogli bismo to nazvati pjesma i ples [...]. U djelu za glas i gudački kvartet *Pjesme moje majke*, Slavenski je fini liričar. Inspirirala ga je uspomena na majku, koja mu je prva usadila ljubav prema međimurskoj pjesmi. Prva je pjesma: *Međimorje, kak si lepo, zeleno* [...]. Orkestralno djelo *4 balkanske igre*, obrađene i za gudački kvartet, kao i velika simfonijska suite *Balkanofonija*, na jedinstven način pokazuju jednu životnu preokupaciju Josipa Slavenskog: on nastoji povezati u

⁴³ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 10.12.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje odabire za slušanje su: *Dvije anakreontske*, *Pjesme čezuća*, *Orači*, *Rizvan-aga* i *Simfonijsko kolo*.

⁴⁴ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 17.12.1971., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje u ovoj emisiji su: *Himna slobodi iz Dubravke*, *Morana*, *arija Gojena iz 2.čina*, *Ero s onoga svijeta- arija Gjule*, *Erina pripovijest, finale 1.čina, finale 2.čina, dolazak Gjule i Miće na dernek te završni prizor i kolo*.

cjelinu neke zajedničke oznake nacionalne muzike raznorodnih muzičkih područja s Balkana, podvrgava ih svojoj stilizaciji i iskonskoj stvaralačkoj naravi [...]. Slavenski je bio vrlo neobičan, originalan i osebujuan čovjek, fantast u svemu. Njegova priroda ga je tjerala da se bavi astronomijom (bio je ugledan član našeg astronomskeg društva), proučavao je znanstveno pojave ultra - kratkog i mikro -zvuka i komplicirane akustičke probleme. Plod tih zanimanja je – među ostalim - i velika simfonijska poema *Heliofonija*. I inače je bio vrlo originalan. Tako je u mladosti u Čakovcu komponirao sonatu za orgulje u kojoj su dvije tipke morale stalno svirati. No, kako su dvije ruke bile zaposlene na ostalom dijelu klavijature, nije preostalo drugo već da te dvije tipke fiksira štapićima, pa su čakovečki muzički amateri nazivali to djelo *Sonata z klinici*.“⁴⁵

2.6.8. Slavko Zlatić o Borisu Papandopulu:

„Mogli bismo reći da je Papandopulo nesvakidašnja muzička ličnost, sin Maje Strozzi i nećak Tita Strozzića, daleki rođak Igora Stravinskog, čovjek nevjerovatnih sposobnosti i izvanredne radinosti. Povrh toga što je on naš najplodniji kompozitor, on je jednako marljiv i kao dirigent. On je i pijanist, pratilac, organizator, pisac [...]. Papandopulu je dovoljno 4-5 sati spavanja, i to mu dostaje, cijelog života. S druge strane pri komponiranju, kojem se predaje isključivo od 5 do 9 sati izjutra, kao da od nekud prepisuje redom i kaligrafski notni tekst svojih kompozicija. Teku mu i pero i inspiracija, i rutina i znanje. U njegovim partiturama skoro je nemoguće pronaći neku grešku. Istina, on se ne vraća svome djelu, kada ga završi, ne teše ga, ne brusi, što je katkada i šteta. Ali u njegovoj muzici sve teče, sve se kreće, nigdje nema zastoja, a mjestimična motoričnost njegove muzike zaodjevena je uvijek u blještav i virtuoзни zvuk, pa je ni ne osjećamo. [...] Evo na početku, kronološkim redom, jednog komornog djela, kojim se 1929. 23 - godišnji Papandopulo smjesta svrstao u prvi red naših kompozitora. *Concerto da camera*. Značio je tada u nas pravu revoluciju u muzičkom izražaju sabijenošću muzičkih misli, kontrastom ugođaja i visokim

⁴⁵ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 21.1.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Voda zvira, Ftiček veli, Pjesme moje majke, 4 balkanske igre, Simfonija orijenta-Budist-odlomak i i Muslimani*.

artističkim postupkom s muzičkom materijom nepoznatom do tada kod nas [...]. U *Contradanzi*, za klavir iz 1933. Papandopulo je iz Kuhačevih zapisa posudio temu starog dubrovačkog plesa. S mnogo ukusa i duha komponirao je nepretencioznu formu, djelo koje ide u red najčešće izvođenih naših ideja za klavir. *Sinfonietta* za gudački orkestar nastala je i prvi put izvedena 1938.godine. O tom djelu dr. Krešimir Kovačević kaže: '*Sinfonietta* [...] spada u reprezentativna djela naše muzičke literature. Sretnim povezivanjem plodne invencije i savršene kompozicijske tehnike Papandopulo je stvorio jedinstveno djelo neoklasicističkog stila, u kojem nema ni slabih mjesta ni zastoja.'⁴⁶

2.6.9.Slavko Zlatić o Milu Cipri:

„Milo Cipra je diplomirao dva fakulteta: filozofski i Muzičku akademiju. Možda je to razlogom što on suvereno poznaje i literaturu i umjetnost i društvene nauke, što neumorno prati događaje i probleme svih događaja kulture, što je o svemu uvijek informiran, što je izuzetno rijedak primjer muzičara koji dospije na sve. [...] Prije svega kompozitor, Cipra je angažirana ličnost, spreman da u svemu prati zbivanja u društvenom i umjetničkom svijetu sve od mladih dana kada se, oduševljen kulturnom baštinom slavenskih naroda njome oduševljava u *Slavenskoj rapsodiji*. Ciprina sklonost k meditaciji, filozofiji i njegova intima najčešće ga je odvela u područje komorne muzike [...]. Njegove sonate i kvarteti izdižu se nad ostalo [...]. 1958.godine Cipra je komponirao *Kantatu o čovjeku* u 4 stavka: Prvi obrađuje stihove iz Sofoklove *Antigone*, drugi odlomak Goetheova *Prometeja*, treći stihove staro -dubrovačkog pjesnika Šiška Menčetića *U pohvalu žene* i četvrti dio teksta Povelje Ujedinjenih naroda o pravima čovjeka. Nije to, kaže Cipra, poema o tome kako je čovjek postao div, nego kako je postao čovjek i kako treba to da postaje iz dana u dan sve više. U tom kratkom komentaru dana je sva Ciprina životna filozofija, ili bolje: etika.“⁴⁷

⁴⁶ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 11.2.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. U emisiji slušao se 5.stavak, *Finale, tog djela. Contradanzi, Sinfonietta-3.st., Perpetuum mobile, 2.koncert za klavir, 3.stavak, Legende o drugu Titu - 3.st.Titov Naprijed*, i na samom kraju *U početku bijaše ritam* kompozicija za orkestar i udaraljke.

⁴⁷ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 18.2.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje u svojoj emisiji su: *Slavenska rapsodija, Biljeg dragom. Sonata za violinu i klavir, 2.at.-Andante (odlomak) i Kantatu o čovjeku: 4. stavak-odlomak.*

2.6.10.Slavko Zlatić o Ivanu Brkanoviću:

„U jednome od prvih njegovih većih djela *Konavoskom pirovanju*, izbija iz svakog takta sumornost i neveseo ugođaj. Pa i tada kad svati zaigraju kolo to nije bezbrižna i bogata raspojasanost slavonsko - srijemskog kraja, već težak korak i briga čovjeka s krša, kojemu je neimaština udarila biljeg na nošnju i na kuću, na pjesmu i na govor. U djelima velikih oblika kao što su simfonije, simfonijske poeme ili kantate - i u malim oblicima - zborovima i solo - pjesmi - Brkanović je uvijek sebi dosljedan, seljački opor ali zato izvoran. Njegova je muzika daleko od dopadljivosti i melodioznosti, zgusnuta i zbijena u dramatici zvuka i sadržaja. Evo jednog malog, bolje reći kratkog dijela, *Bokeljskog kola*, koje sadrži sve to. Brkanovića privlače naši sadržaji, ali samo ona tematika koja sadržava dramu, borbu i nemir. Nije zato slučajno da se zanio željom da osim opere *Zlato Zadra* –komponira operu *Ekvinocijo* prema djelu Ive Vojnovića, da i muzikom podcrta svu onu dramatsku i napetu atmosferu ovog sjajnog Vojnovićevog djela, kojem su već prije Brkanovića prišli mnogi drugi kompozitori. No treba reći da je Brkanović bolje uspio od svojih prethodnika i da njegov *Ekvinocijo* predstavlja uz Konjovićevu *Koštanu* i Bersin *Oganj* najsnažniju muzičku dramu naše literature [...]. Dmitrij Šostakovič nazvao je Brkanovićeve djela najizvornijim našim muzičkim izrazom, a naročito najuspjelije Brkanovićevo djelo, veliku kantatu za solo glas, zbor i orkestar *Triptihon*. Ovaj narodni obred kod smrti (kako kaže podnaslov), na narodni tekst, neka vrsta narodnog opijela, predstavlja pravi Brkanovićev muzički temperament i stilski izražaj. Duboka tragika i snažna dramatičnost ne podliježu patetici, njih inspirira snažni narodni stih. I u detaljima i u cjelini ovog djela ostavlja snažan utisak i djelovanje, danas kao i 1936., kada je *Triptihon* komponiran.“⁴⁸

⁴⁸ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 18.2.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Konavosko pirovanje*, *Bokeljsko kolo*. Odlomak iz djela *Ekvinocijo*., mali odlomak iz *Triptihona*.

2.6.11.Slavko Zlatić o Natku Devčiću:

„Devčić nije Istranin. Potječe iz Jurjeva kraj Senja, rođen je u Glinu, odrastao je i školovao se u Zagrebu, tamo je i danas, profesor na Muzičkoj akademiji. No osim kompozitora Istrana nitko nije kao Devčić tako često i s tolikim uspjehom asimilirao karakteristike melosa našega kraja i toliko često mu se vraćao. Dakako, u većem broju njegovih djela nema tog istarskog prizvuka. Dapače: dosadašnje njegovo djelo - rođen je 1914., a kao kompozitor se pojavio već prije 1941! - moglo bi se podijeliti u tri skupine: osim djela s osloncem na muzički folklor ovoga kraja, pretežno komponira sadržaje i oblike koji izražavaju suvremene opće tokove muzike, dok se posljednjih desetak godina bavi isključivo eksperimentalnim, ekstremnim suvremenim izrazom [...]. U onom općem, da ga tako nazovemo 'kozmpolitskom', dijelu značajno mjesto, osim simfonije i koncertantne muzike, zauzimaju djela koja imaju direktnu vezu s oslobodilačkom borbom naših naroda. I sam učesnik u borbi -i prije toga zatočenik u Jasenovcu - Devčić je s nekoliko djela zadužio partizansku muziku. Nije bilo osrednjeg partizanskog zbora koji nije izvodio njegovu *Mitraljezu* [...]. Djela kao *Roblje ide*, *Ognjeni vlak*, *Epitaf vojniku koji je pao u času potpisivanja primirja*, kantata *Ševa* i druga djela ukazuju na Devčićevu angažiranost za tematiku NOB-a [...]. *Uvertira mladosti*, osim uspješnih borbenih i masovnih pjesama -također ukazuje na spomenuto područje čestog Devčićevog interesa [...]. Tri po opsegu velika djela nose naročito pečat Devčićeva bavljenja istarsko -primorskom narodnom muzikom. To su *Concertino za violinu i orkestar*, opera *Labinska vještica* i *Istarska suita* [...]. *Labinska vještica* komponirana je izvedena 1957. godine. Obrađuje isječak iz života istarskog reformatora Matije Vlačića - Flaciusa Illyricusa [...]. Najpoznatije i najviše izvođeno Devčićevo djelo je *Istarska suita*, niz od 4 stavaka, 4 ugođaja za veliki orkestar iz 1948. godine. Odlika je tog djela da mu je izraz stilski čist i jedinstven a lokalni kolorit pogođen. Kako je Devčić simfonijskim postupkom uspio stilizirati narodni napjev, Zlatić je

prikazao slušanjem 2.stavka iz *Istarske suite, Poskočica*, u kojoj citira narodnu pjesmu Kastavštine *Bela nedeja, beli dan*.“⁴⁹

2.6.12.Slavko Zlatić o Rudolfu Matzu:

„Rudolf Matz - rođen 1901. - pojavio se i kao kompozitor i kao dirigent već u svojoj 20. godini. U prvo vrijeme njegov je interes bio okrenut djelima za zbor, dok se kasnije usredotočio na instrumentalnu muziku, prvenstveno na djela za vlastiti instrument, za violončelo. Matz pripada grupi kompozitora nacionalnog smjera u našoj muzici. No dok je taj smjer i stil u jednome - prvenstveno vokalnom - djelu njegova opusa čist i jedinstven, druga djela - prvenstveno mladenačka - *koketiraju* (rekli bismo) s impresionizmom, u periodu iza Prvog svjetskog rata dominantnim po utjecaju na cijelome svijetu. Taj utjecaj, dakako, treba shvatiti s rezervom, jer se u Matzovim djelu osjeća i on lično, ali i psiha naroda kome pripada. No bez obzira na to, značajno je da je prvo Matzovo djelo, i to odmah i veće djelo, njegovo najbolje djelo i jedno od naših najboljih, najreprezentativnijih djela za zbor. Radi se o suiti za mješoviti zbor a capella - t.j. bez pratnje - *Faun* [...]. Ova suita za osmeroglasni mješoviti zbor sastoji se od pet dijelova, koji predstavljaju pet ugođaja iz *Šumskih idila* Vladimira Nazora. *Šuma spava, Jutro, Podne, Kraljica cvjetova* i *Pjesma uskrsnuća* su i u Nazorovoj poeziji i u Matzovim muzičkim stavcima raznoliki ugođaji prirode koja u jednom danu - i svakoga dana - postiže i dostiže raspon i luk od buđenja do smiraja [...]. Naime, Matz je i vrlo dobar čelist, a već preko 30 godina vrlo je aktivan kao pedagog violončela. Njegovo opsežno djelo *Prve godine violoncella* -sastoji se od 21 sveska - rezultat je njegovih dugogodišnjih iskustava i svrstava ga u red najpoznatijih suvremenih pedagoga tog instrumenta, kome je namijenio i velik broj vlastitih kompozicija.“⁵⁰

⁴⁹ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 25.2.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Mitraljeza, Jezero na Zelengori, Uvertira mladosti, Kantata o bezimenima, Dia, Dočić u Čičariji, Labinska vještica- duet Matije i Ane, 3.slika, podoknica Mlečića i Istarska suita- 2.st.Poskočnica*.

⁵⁰ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 3.3.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Faun- sunčano Podne i zatim zalaz, smirivanje, 4.stavak, Kraljica svjetova i 2. Sonata za violoncello i klavir* (početak).

2.6.13.Slavko Zlatić o Božidaru Kuncu:

„Božidar Kunc bio je izvanredan čovjek i izvanredan muzičar, upravo rijetko muzikalan pijanist. Čovjek velike kulture, profinjena ukusa, čedan i jednostavan, tipičan pijanist, marljiv kompozitor, Kunc nije kontaktirao s masama, kao što je slučaj s Matzom koji je bio ne samo dirigent već i organizator i pokretač intenzivnog zbornskog pjesništva u Hrvatskoj između dva rata. Kunc se okrenuo svom klaviru i tu je - kao što smo ranije rekli - odigrao veliku ulogu kod nas. I inače je Kunc bio pianist koga i danas smatraju uzorom u muziciranju na tom instrumentu [...]. Kunc je - normalno - bio izvanredan interpretator Debussy-a, no kao kompozitor prilagodio je značajke impresionizma svome ukusu i svojoj potrebi. Njegova je melodija izrazitija, njegove su harmonije jasnije, manje maglovite, a oblik pregledan, iako slobodan. U kasnijim djelima primjećujemo i elemente našeg muzičkog folklor, što daje tim djelima i harmonijski i ritmički neko posebno obilježje. Normalno je da ćemo najboljeg Kunca potražiti u njegovim djelima za klavir. Iako se ogledao u svim vrstama osim u operi i u kantati -i u zbornskoj muzici, - Kunc je najuspješnije povjerio svoje misli i zamisli klaviru. Profinjeni pijanist znao je kako će najbolje zazvučati i vlastiti tonovi [...]. [...] moramo spomenuti još jednu njegovu trajnu umjetničku preokupaciju: to je njegova sestra, naša vokalna sopranistica Zinka Kunc - Milanov. Bez bojazni da netko to demantira - a nešto o tome znam jer sam kroz pet godina studija na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji bio đak Božidara Kunca. Zinka Kunc je svoj svjetski pjevački renome postigla zahvaljujući svom izvanrednom glasu, velikoj muzikalnosti, ali i trajnoj suradnji i mentorstvu svog brata Božidara. Ta je suradnja bila tako intenzivna da je Kunc 1950. otišao u SAD - sjetimo se: Zinka Kunc - Milanov bila je stalni član Metropolitan – opere -i tu ostao do smrti 1964. godine [...]. *Mlado lišće* ima 7 stavaka. Sedam kratkih uspomena iz djetinjstva Kunc je posvetio svojoj majci i namijenio mladima. Stavci: *Tako je nekoć bilo*, *Mlada radost*, *Ples u šumi*, *Maštanje o sreći*, *Poslije škole*, *Draga priča* i *Mala vojska* predstavljaju jedno od rijetkih djela u pijanističkoj literaturi koja su svojim

sadržajem i tehničkim zahtjevima namijenjena mladim pijanistima - učenicima, a u isto vrijeme predstavljaju visok domet muzičkog izražavanja.“⁵¹

2.6.14.Slavko Zlatić o Stjepanu Šuleku:

„Rođen 1914., Šulek je od malena muzicirao, a paralelno s gimnazijom i poslije nje učio violinu kod Vaclava Humla i kod njega, na Zagrebačkoj Muzičkoj akademiji, diplomirao. No zvuči skoro nevjerojatno, u kompoziciji je on samouk. Uza sav naporan i dugotrajan - a recimo i samoprijegoran studij violine, a dotjerao ga je do virtuoznosti!, Šulek je marljivo studirao tuđa djela, djela velikih majstora i na njima učio. [...] u kompozicijskom i orkestralnom smislu uzorno djelo (simfonijska poema) Richarda Straussa *Don Juan* Šulek je tako proučio da je jednog dana sjeo i na pamet -iz glave -ispisao na notni papir čitavu partituru! To nije samo dokaz izvanredne memorije, pedanterije i upornosti već je time također savladao onu vještinu u kojoj je baš Richard Strauss bio bez premca [...]. U njegovom opusu prevladavaju veliki oblici klasicističkog uzora: 7 simfonija, brojni koncerti za klavir, za violinu, za violu, za violončelo, za fagot, 3 klasična koncerta, sonata za klavir, kantata *Zadnji Adam*, opera *Koriolan* i nekoliko manjih djela. No i bez obzira na vrstu i na oblike, Šulek je i u izražaju klasicist. On se služi tekovinama suvremene muzike, ali je žestoki protivnik svakog ekstrema, svih suvremenih tkzv. eksperimentalnih pravaca u suvremenoj muzici. Nažalost, on je često i eklektik, to jest katkada se u njegovom djelu zapažaju i utjecaju ili reminiscencije poznatih djela i autora. To mu – i opet kažemo: nažalost! - nije izbjeglo ni u najboljem djelu, u stvari prvom izvedenom djelu, iz 1944. godine u *I. klasičnom koncertu* [...]. Ako se iz do sada rečenog može zaključiti da Šulek nije originalan u svom izražaju, time nije rečeno da su njegova djela bez sadržaja. Dapače! Izvanrednim smislom za dramatičnost on zna postići izvanredan dojam, naročito u polaganim stavcima. Ipak -osobno mislim -vrhunac u sadržajnosti i dramatici predstavlja njegova Druga simfonija, nazvana *Eroica*, kao reminiscencija na Beethovenovu *Eroicu*.

⁵¹ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 3.3.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *6 Bagatela, Zima, Mlado lišće (6. i 7. stavak Mlado lišće i Mala vojska.)*

Započeta neposredno pred kraj Drugog svjetskog rata i dovršena nakon njega. Druga simfonija tonski uobličava sve ono što je svaki od nas proživljavao tokom ove svjetske kataklizme za koje se slobodoljubivost borila protiv nacističke čizme [...]. Rekli smo ranije da je Šulek svestrani muzičar. On je i odličan violinist. Zapravo -bio je, jer se danas više ne pojavljuje na koncertnom podiju u tom svojstvu, već tu i tamo kao dirigent. No htio se prokušati i kao kompozitor i kao violinski virtuoz. Tako je nastao njegov *Koncert za violinu i orkestar*, jedan od naših najboljih - i tako rijetkih - violinskih koncerata, što ga je i sam svirao na prvoj izvedbi 1951. godine.“⁵²

2.6.15.Slavko Zlatić o Ivi Lhotki - Kalinskom:

„Obojica su odgojeni u Zagrebu, obojica Bersini učenici na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji. Lhotka – Kalinski je profesor pjevanja u Zagrebu, a Hercigonja profesor povijesti muzike na Muzičkoj akademiji u Beogradu gdje živi od 1947.godine. i jednoga i drugoga privlače izvanmuzički programi. U sveukupnom njihovom djelu postoji samo jedna kompozicija u posve muzičkom, recimo klasičnom obliku: *Sinfonietta* Ive Lhotke - Kalinskog. Obojicu privlače kajkavski tekstovi, prvenstveno angažirani tekstovi i prije svega Krležine *Balade Petrice Kerempuha*. Započet ćemo slušanjem upravo takovog jednog djela Lhotke – Kalinskog, inspiriranog *Baladama*. Radi se o suiti za komorni orkestar pod nazivom *Komendrijaši*, komponiranoj 1952.godine. Suita ima 4 stavaka i obrađuje 4 kontrastna ugođaja iz Krležinih *Balada*, a to su *Petrica Kerempuh*, *Baba cmizdri pod galgama*, *Galženjačka*, i *Komendrijaši*. No da kažemo odmah: iako u svemu Lhotka - Kalinski slijedi misao i nit, pa čak i Krležinu riječ, tekst nije komponiran. On je za dobrog poznavaoaca tih pjesama samo komentar i zvučna silueta teksta. Zbog toga je autor preporučio da se prije izvedbe svakog stavka pročita tekst pjesme što ju je ozvučio [...]. Osam opernih djela i jedan balet, od toga dvije cjelovečernje opere *Pomet*, *meštar od ženidbe* i *Matija Gubec*, nekoliko kantata i ciklusa solo-pjesama i mnoštvo manjih djela, prvenstveno namijenjenih djeci, predstavljaju izvanredno marljivog autora, ne uvijek previše autokritičnog, ali zato vrlo vještog orkestratora, s mnogo smisla

⁵² U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 10.3.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Prvi klasični koncert*, 3.st., *Druga simfonija*, 4.st odjek koračnice te čizme i pobjede nad njom, *Koriolan*, 3.sl. i odlomak iz prvog stavka njegova koncerta za violinu i orkestar.

za ukusno i za šaljivo. Da su humor i karikatura osobite sklonosti Lhotke - Kalinskog dokazuju i njegove vrlo uspjele jednočine opere na tekstove Nušićevih komedija: Analfabeta, Putovanje, Dugme i Vlast. Najuspjelija među njima, Analfabeta, komponirana je 1954. godine i razrađuje poznatu Nušićevu rugalicu neznanju i nesavjesnosti nekadašnjih sreskih načelnika i pisara. Na upit ministarstva ima li u tamošnjem srezu analfabeta, načelnik i pisar, smatrajući tu riječ nešto kao ananas ali i anarhist prijavljuju kao analfabetu nikog manje nego -školskog nadzornika!“⁵³

2.6.16.Slavko Zlatić o Nikoli Hercigonji :

„Nikola Hercigonja zarana se počeo baviti djelatnošću u redovima napredne seljačke, a kasnije i radničke omladine, još kao student a još više kao profesor gimnazije na Sušaku, odakle je početkom 1942. otišao u partizane. U tom vremenu nastalo je nekoliko vrlo popularnih borbenih pjesama, što ih je Hercigonja priložio našoj predratnoj revolucionarnoj borbi. 1936. nastali su *Crveni makovi*. Godinu dana kasnije nastala je još jedna puntarska Hercigonjina pjesma, *Zlomimo bič*, pjesma čiji je tekst često odzvanjao u kasnijim borbenim godinama. U partizanima je Hercigonja bio član Kazališta narodnog oslobođenja pri Vrhovnom štabu NOB-a, kao zborovođa, uz Oskara Danona. Tu je razvio značajnu djelatnost u svim krajevima oslobođene zemlje kuda se kretao Vrhovni štab, komponirao i sakupljao narodne pjesme, naročito crnogorske, koje će mu kasnije poslužiti za djelo *Gorski vijenac*. Iz tih vremena, točnije iz 1943. potječe masovna pjesma *Naša pjesma*, koja se i sluša u emisiji, zacijelo jedna od najuspjelijih partizanskih umjetničkih masovnih borbenih pjesama, poletna i prodorna masovka *Legla orla, vučje staze*. Poslije Oslobođenja Hercigonja razvija intenzivnu organizacionu djelatnost, prelazi u Beograd, najprije u Avala - film, zatim na beogradski univerzitet i konačno 1950. na Muzičku akademiju u Beogradu gdje i danas predaje povijest muzike. U posljednjih 25 godina

⁵³ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 7.4.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Komendrijaši: Baba cmizdri pod galgama* i *Analfabeta* (odlomak).

Hercigonja je komponirao mnoga djela, među kojima se ističu kantate i poeme *Taga za jug*, *Tri igre iz Crne Gore i Boke*, *Zima*, zatim za glas i orkestar *Uspavanka majke partizanke*, *6 Zmajevih satiričnih pjesama*, *Tri balade Petrice Kerempuha*, *Pet pjesama Gupčevih puntara* i mnogo drugih djela, među njima i poznata *Svečana pjesma -Jugoslavijo*, koja zamalo što nije postala i državnom himnom Jugoslavije. No najbolje i najuspjelije Hecigonjino djelo je opera -oratorij *Gorski vijenac* koja predstavlja ozvučeni Njegošev tekst. Autor muzike nije velikom Njegoševom tekstu ništa ni dodao ni oduzeo pa je prirodno da je to scenski oratorij, statična opera, koja tekstu pruža okvir za koliko -toliko scensko zbivanje, dok muzika, izrasla iz crnogorskog krša što ga Hercigonja bolje od ikoga pozna, još jače ističe likove Vladike Danila, Vuke Mandušića i Igumana Stefana, a da se ne govori o snazi izričaja kolektivnog teksta, povjerenog zboru. Orkestar djeluje u pozadini, primaran je tekst. A u tumačenju teksta najuspjelije stranice *Gorskog vijenca* su upravo dijelovi namijenjeni zboru. Odlomak iz tog inače opsežnog, cjelovečernjeg djela, pružit će uvid u najbolje područje Hercigonjinog opusa, u tematiku puntarstva i slobodarstva, povezanu s mirisom rođene zemlje iz koje su i ponikli.“⁵⁴

2.6.17.Slavko Zlatić o Brunu Bjelinskom:

„Bruno Bjelinski u svojim djelima niti strši u redovima jugoslavenskih kompozitora niti svojim izražajem pripada nekom pravcu kojima idu naši kompozitori, kao npr. nacionalnom smjeru, ili kozmopolitsko - neutralnoj struji ili još manje, nekom od suvremenih ekstremnih pravaca. Muzika Bjelinskog dovodi ga međutim u red naših najčešće izvođenih autora zbog tri svojstva kojima su prožeta njegova djela. Tu je prije svega interesantan spoj između naoko dviju nespojivih namjena te muzike: ona je s jedne strane vrlo intimna, lična i sama za sebe, ali - s druge strane - želi da saopći, da prenese drugima taj intimni doživljaj, koji time stvara - ili ostvaruje - neko vedro zadovoljstvo. Iz toga izvire druga osobina te muzike: vedrina i optimizam, često prožet humorom i ironijom,

⁵⁴ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 7.4.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Crveni makovi*, *Zlomimo bič*, *Naša pjesma* i *Gorski vijenac*.

neki životni optimizam u čijem – vjerojatno - korijenu leži istaknuta Bjelinskijeva sklonost djeci i komponiranju za djecu. I treće: boravak u Dalmaciji, naročito na Korčuli, gdje je Bjelinski marljivo bilježio i proučavao tamošnju narodnu pjesmu, ostavio je traga u njegovim djelima i taj neki veo mediteranizma osjeća se više ili manje -dakako bez citata - u cijelom njegovom opusu. Uostalom: vedrina i optimizam i sunčani Mediteran baš i nisu u opreci! Među brojnim djelima Brune Bjelinskog na području orkestralne muzike *Mediterska sinfonietta* već i svojim naslovom upućuje na opći ugođaj djela. No baš to djelo komponirao je Bjelinski (1958.g.) kao potvrdu sebi i onima koji su ukazivali na taj ugođaj u njegovim djelima i u tri stavka dočarao tri sadržaja: dok u drugom stavku odzvanja raspjevana serenada, a u trećem bezbrižno veselje, vedro raspoloženje, raspojasanost i blještavilo osunčanih plaža, u prvom stavku - *Allegro con brio* - poslovični *Dalmatinac* ženskih srdaca osvaja svojim šarmom i vedrinom svijet oko sebe i kroči bezbrižno, da bi na kraju ipak ostao razočaran i prepustio se sjeti, što također nije rijetko raspoloženje u muzici Brune Bjelinskog. U osnovi i intimno lirik, Bjelinski je svoja sanjarenja ili filozofska razmišljanja prvenstveno povjerio vokalnoj lirici i to u tri ciklusa koja u novijoj hrvatskoj literaturi za glas i klavir predstavljaju visoka dostignuća. Prvi je ciklus od 6 *Pjesama za bezimenu* na tekst poezije Gustava Krkleca, drugi je ciklus od 7 pjesama za alt komorni orkestar na stihove stare kineske lirike, a 4 pjesme iz ciklusa *Gitanjali* komponirane su na stihove Rabindranatha Tagorea. Iz tih, za Bjelinskijev opus značajnih ciklusa izabrali smo djelo u kome autor evocira vlastite doživljaje i impresije iz razdoblja 1941.do 1945. To su *Pjesme za bezimenu*, a treća pjesma, *Brat*, priča o onima koji su izgubili vlastiti dom te sada lutaju od šume do šume. [...] Konačno, navedimo i jedno Bjelinskijevo djelo za djecu. Njima se je on obratio prvenstveno u muzičko -scenskim djelima, tako u baletima *Pinocchio* i *Petar Pan*, tako još više u dječjoj operi *Pčelica Maja*. Operna priča *Pčelica Maja* potječe iz sadržaja poznatog istoimenog romana Waldemara Bonselsa. Na pozornici se odvija ne toliko zanimljiv život kukaca koliko simbolična drama zalutjele pčelice, najezda stršljena i obrane rodne košnice.

Vješto i duhovita, s mnogo smisla za instrumentalno bojanje odvija se ova interesantna muzička priča za djecu, priča što je i odrasli vole slušati.“⁵⁵

2.6.18.Slavko Zlatić o Branimiru Sakaču:

„I Branimir Sakač, rođen 1918.godine, prošao je poslije studija kompozicije na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji nužan razvojni put koji ga je doveo u prvi red pobornika novih izražajnih sredstava. Sve do 1958. on piše doduše modernu, ali tonsku muziku. Ne povodi se ni za jednim smjerom i ne robuje tradicionalnim ogradama oblika, fature ili orkestracije. Između nekoliko uspješnih djela izdvaja se njegova *Simfonija o mrtvom vojniku*, koja se kasnije izvodila i kao balet. To je u stvari muzika za radio dramu američkog pisca Normana Corwina *Bez naslova* u kojoj poginuli američki vojnik Hank Peters evocira svoj život i životne ideale prekinute preranom smrću, onako kako se to dogodilo milijunima drugih. Sakač je jednoga dana zaključio da tehnikom komponiranja kojom se do tada služio neće stići nikamo. Potpuno je prestao s komponiranjem kroz nekoliko godina, a za to vrijeme se bacio na intenzivan studij svega novoga u muzici i na temeljito upoznavanje svih pa i najekstremnijih pravaca u suvremenoj muzici. Od svega najviše ga zanima elektronska muzika a prvi je kod nas koristio sve zvučne izvore zajedno, tj. i tradicionalni ton i najnovije zvukovne mehaničke kombinacije. Dobar orkestar u klasičnom instrumentariju, Sakač vrlo vješto upotrebljava i ovako kombinirani zvuk za tumačenje vanmuzičkih, najčešće dramatskih sadržaja. Posljednjih deset godina nastalo je nekoliko njegovih zapaženih djela, a u isto vrijeme mnogo je u štampi i periodici pisao o problemima nove muzike.“⁵⁶

⁵⁵ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 14.4.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su *Mediteranska sinfonietta* 1.st., *Allegro con brio*, *Pjesme za bezimenu* (Brat), *Concertino za klavir, gudače i udaraljke*, 1.st., *Allegro impetuoso* i odlomak iz dječje opere *Pčelica Maja*.

⁵⁶ U emisiji *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas* emitiranoj na RTV Zagreb, područna radio stanica Pula, dana 19.5.1972., 15:30h, urednik Renato Pernić. Skladbe koje je Zlatić odabrao za slušanje su: *Simfonija o mrtvom vojniku: 1.st.*, *Sostenuto ma non troppo*. Primjer njegove nove produkcije poslušali su u orkestralnoj kompoziciji *Prostori* iz 1965.godine.

3. ZAKLJUČAK

Emisije Slavka Zlatića bile su realizirane na zavidnoj razini. U njima je iskazivao vrstan profesionalizam, koristeći se, u ono vrijeme, rezultatima recentnih muzikoloških istraživanja. Od njihovog emitiranja do danas, mnogi su podaci (posebno oni vezani uz skladatelje iz razdoblja renesanse, baroka i romanizma) revidirani. O njima postoje nova saznanja, koja ponegdje nisu podudarna s onima iznesenim u emisijama. Usporedba Zlatićevih tvrdnji s istraživanjima novijeg datuma nije bila u fokusu ovog teksta, ta bi nadgradnja uvelike prevazilazila opseg i sadržaj završnog rada na studiju glazbene pedagogije. U bilješkama su međutim date smjernice i literaturne jedinice u kojima zainteresirani čitatelj može pronaći recentne podatke o hrvatskoj glazbi u prošlosti i prinosima pojedinih skladatelja.

Iz ovog, jednog od mnogih glazbenih angažmana Slavka Zlatića, očigledna je naklonost prema glazbi svoje domovine te žarka želja da svoje znanje prenese na druge:

„Najveće zadovoljstvo i zadovoljština kad vidiš da si druge podučio da si drugima nešto dao jer vidiš da su ti, ali zbilja više nego zahvalni. Nije te koštalo ništa, sve ono što ja znam to ja mogu prodati za debele pare, ali nikakvih para nema koje bi meni mogle nadoknaditi to golemo zadovoljstvo da sam za te ljude nešto napravio.“⁵⁷

⁵⁷ Zlatićev citat iz studentskog projekta *Zlatić i mi*. Zlatić o zadovoljstvu *Muzika i mi*.

4. POPIS LITERATURE

KNJIGE

Blažeković Zdravko (ur): *Glazba osjenjena politikom: Studije o hrvatskoj glazbi između 17. i 19. stoljeća*, Zagreb: Mala knjižnica Matice Hrvatske, 2002.

Katalinić Vjera, Tuksar, Stanislav (ur.): *Glazbene kulture na Jadranu u razdoblju klasicizma*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2004.

Katalinić Vjera: Glazbena kultura u Hrvatskoj od kraja XVIII. do prvih desetljeća XIX. stoljeća, *Moderna hrvatska kultura od preporoda do moderne (XIX: stoljeće)*, Ježić, Mislav (ur.). Zagreb: Školska knjiga, 2009, 629-632.

Katalinić Vjera: *Sorkočevići, dubrovački plemići i glazbenici*, Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2014.

Majer Bobetko Sanja (ur): *Ivan Padovec (1800-1873) i njegovo doba*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2006.

Stipčević Ennio: *Hrvatska glazba*. Zagreb: Školska knjiga, 1997.

Stipčević Ennio: *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj*, Zagreb: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog, Muzički informativni centar, 2017.

Stipčević Ennio: *Renaissance Music and Culture in Croatia*, Turnhout, Belgium: Brepols, 2016.

Stipčević Ennio: *Aurea Aetas: the golden age of music in Croatia. Essays on renaissance & baroque music*, Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2005.

Stipčević Ennio: *Tomaso Cecchini*, Zagreb: Muzički informativni centar, 2015.

Stipčević Ennio: *Ivan Lukačić*, Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 2007.

Tomašek Andrija: *Kronika života i rada*, Poreč 1985; *Slavko Zlatić: 100. obljetnica rođenja / 100mo anniversario della nascita*, Novigrad: Katedra Čakavskog sabora za glazbu, 2014.

Tuksar Stanislav: *Kratka povijest hrvatske glazbe*: Zagreb, Matica Hrvatska 2000.

Županović Lovro: *Stoljeća hrvatske glazbe*, Zagreb: Školska knjiga, 1980.

ZNANSTVENI ČLANCI U ČASOPISIMA

Duraković Lada: Slavko Zlatić-radijska promišljanja glazbe, *Znanstveni radovi u zbornicima skupova*, 1999. Prvi međunarodni muzikološki skup "U znaku Carlote Grisi"; Primo convegno internazionale di musicologia "In omaggio a Carlotta Grisi", ur. Gortan Carlin Ivana Paula: Novigrad: Pučko otvoreno učilište.

Duraković Lada, Mendiković Đukić Antonella, Nekić Ivanov Valentina: *Iz povijesti visokoškolskog studija glazbe u Puli: angažman Slavka Zlatića na Pedagoškoj akademiji/Pedagoškom fakultetu. Anali za povijest odgoja*, 18/2020, 47- 59

Hajdarović Vera: O pedagoškom djelu Slavka Zlatića, *Radovi*, Pula: Pedagoški fakultet u Rijeci, OOUR Znanstveno-nastavne djelatnosti Pula, 1986.

Polić Branko: Slavko Zlatić-Muzika i mi.: *Zbornik radova s Trećeg međunarodnog muzikološkog skupa: Glazbeno obrazovanje u Istri tijekom stoljeća- u spomen Slavka Zlatića*, ur. Ivana Paula Gortan Carlin, Novigrad: Pučko otvoreno učilište, 77-82.

Stipčević Ennio: Glazba i glazbenici u XVII. stoljeću. *Barok i prosvjetiteljstvo (XVII-XVIII stoljeće)*, Golub Ivan (ur.), Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Školska knjiga, 2003, 717-725.

PROJEKTI I MANIFESTACIJE

Svjedočenje u sklopu studentskog projekta „Zlatić i mi“. Projekt je realiziran u zimskom semestru ak.god. 2018./19. na Odsjeku za glazbenu pedagogiju Muzičke akademije u sklopu kolegija Poznavanje glazbene literature (nositeljica kolegija izv. prof. dr. Lada Duraković). Osmislile su ga i prezentirale na Danima akademije 2019. godine Antonella Mendiković Đukić, Ilona Kos i Valentina Nekić Ivanov.

MREŽNE STRANICE

Barok, <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=23189&> (15.7.2020).

Doba klasicizma, <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=23190&> (15.7.2020).

Dvadeseto stoljeće <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=23192&> (21.7.2020).

Antico de Montona, Andrea <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=2982> (17.7.2020.)

Jelić, Vinko <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=28990> (17.7.2020).

Lisinski, Vatroslav <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=36770> (18.7.2020).

Padovec Ivan: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46096>. (19.7.2020).

Zajc, Ivan, ml.. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66730>. (19. 7. 2020).

Zlatic, Slavko <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=3099> (23.7.2020.)

EMISIJE

Emisija Slavka Zlatica: *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas*, emitirano na RTV Zagreb, Područna radio stanica Pula, urednik Renato Pernić, emitirano od rujna 1971. do srpnja 1972.godine.

5. SAŽETAK

Rad predstavlja promišljanja Slavka Zlatica o pojedinim hrvatskim skladateljima i njihovim djelima, koje je izložio u svojim radijskim emisijama pod nazivom *Razvoj muzike jugoslavenskih naroda od početaka do danas*. Emisije su emitirane u vremenskom razdoblju od 3.9.1971. do 7.7.1972., svakoga petka u 15:30h, na nekadašnjoj područnoj radio stanici Pula, radio-televizije Zagreb.

U emisijama je Zlatic govorio o skladateljima svih područja tadašnje Jugoslavije, no ovaj je rad fokusiran na skladatelje rodom iz Hrvatske te na skladatelje koji su u njoj živjeli i djelovali u jednom dijelu svog života.

Ključne riječi: Slavko Zlatic, emisije -hrvatski skladatelji, hrvatska glazba

SUMMARY

This final work presents Slavko Zlatic's reflections on specific Croatian composers and their musical compositions, which he exhibited in his radio show entitled *The Development of the Music of the Yugoslavian People from the Beginnings to the Present Day*. The show was broadcast in the period from September 3, 1971 to July

7, 1972, every Friday at 15:30, at the regional radio station Pula, radio-television Zagreb.

In the show Zlatić spoke about composers from all parts of the former Yugoslavia, but this work is focused on composers originally from Croatia and on composers whose work was at least partly connected to Croatia.

Keywords: Slavko Zlatić, show - Croatian composers, Croatian music